

VERŐFÉNYBEN
TERMÉSZETI ÉS VADÁSZKÉPEK
TOLLAL, ECSETTEL

Makói Makay Bélától

BUDAPEST.
FRANKLIN-TÁRSULAT
MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA
1905.

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2014
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5472-57-2 (online)
MEK-13377

TARTALOM

CSÖRSZ ÁRKA.
ERDŐSZÉLBEN.
A KORCS.
NÁDI UTAKON.
CZIMERES VAD.
PICZI ÉS A TÖBBI NÉGY.
TILALMAS IDŐBEN.
ŐSZI EST A RÉTEN.
ERDŐZUGÁS.
A NAGY SZIKESEN.

CSÖRSZ ÁRKA.

Kukoriczatörés után puszta már a tarnabodi mező, a legkisebb neszre messze ugrik a fülelő nyúl, nem vár be a nagy falkákba egybeverődött fogoly, de harmadmagammal reggel óta mégis a bodi puszta mezőket rovom. Alig egy-két takarmány luczernatábla zöldel a gőzeke szántásai közt. Gőzeke ott, a hol hajdan a szép Csörsz király avarjai sátoroztak! Már tarlót is alig találunk; csak annyit, a mennyi ugarnak megmaradt. Ez pedig vajmi kevés, mert az Isten áldotta fekete földnek nem sok pihenés kell; nyolczszorosan adta vissza a belévetett magot.

A mezőn emberrel alig találkozunk, csak egy-egy elkésett gazda taligázza most haza a halomba rakott száraz kukoriczaszárat. A mint a foszlányos, aszott levelek el-elmaradoznak, a mezőn végig sóhajtó szellő szárnyára veszi őket. Felkerekednek, meg-megtoppannak, ki-lebegnek a sárguló rétre s könnyű lendüléssel felkavarodnak a magasba. A rozsdasárga levélfoszlányokat alig lehet megkülönböztetni a felettünk vijjogó vércséktől. Nem egy rövidlátó vadász közékük durrantana a leveleknek, a mi csak a vércséknek lenne szerencse.

A természet nyári mezét levetvén, kezdi az őszt felolteni. Gúnyát cserélnek vadjai is. A szántásban meglapult foglyot már alig lehet megkülönböztetni a száraz, hamvas-barna rögöktől s a kiégett, sárga-barna avaron vaczkából felpattanó nyúlfinak sokszor csak az árnyéka s villogó, fehér tükre látszik.

Bölcsen van az úgy berendezve, hogy a természet a fedezetlen mezőn is megvédi üldözött vadjait a telhetetlen ember vérengzésétől. Hajtók nélkül nem sok sikerrel jár már ilyenkor a mezei vadászat. De mi nem is épen ezért jöttünk Tarna-Bod alá.

Csörsz árkat akartam látni.

Mögöttünk már a vetés alá szántott mező; szóttanul, vállra-vetett puskával mérjük végig a szikes legelőt. Ott a közepén a csomóba verődött nyáj, egy elkalandozott birkát kerget vissza hozzá szagatatott vakantással a kócos, kolonczos kuvasz. Mintha tőlünk féltene a jószágot. Ugy látszik, nem nagy a bizalma a jövevényekben. Talán a mult emlékei okot adtak rá.

Mikor elvégezte dolgát, szétterpesztett lábakkal felénk fordulva a nyáj elé áll. Pedig még jó puskalövésnyire vagyunk. A pásztor, mint érczbe öntött szobor, kampósvégű botjára támaszkodva, foghegyre vett kialudt pipáját szopogatja és áll mozdulatlanul. Nem talál okot arra, hogy a kutya dolgába beavatkozzék, de nem is csitítja ám. Mélyen a homlokába húzott, széles karimájú kalap ül fején; fekete posztóval kivarrott fehér szűr van a nyakába kerítve; a szűr alatt állig begombolt pitykés dolmány s ez alatt, hiszem, hogy állig begombolt lajbli is. És még azt mondja, hogy melege sincs. Pedig mi alig lihegünk a késő forróságban. A nap a szó szoros értelmében süt, mintha ősz előtt még egyszer kedvére meg akarna izzasztani.

Megállunk a pásztor előtt. Még mindig nem akar észrevenni. Megvárja, míg megszólítjuk:

«Jó napot bátya.»

«Adj' Isten.» De azért meg nem mozdul, csak szittyent egyet a foga közül.

«De nagy meleg van.»

«Van, a kinek van.»

«Döglük-e a birka?»

«Jut is, marad is.»

«Kié?»

«A pesti zsidóé.»

Egyik társam - úgy látszik - megismerte a foghegyről felelgető embert:

«Hát Mihály bácsi, kend már meg se ismeri a volt bogyi (bodi) jegyzőt?»

Erre már megmozdul az öreg, s mintha a lompos kuvasz lenne oka valaminek, egyet kanyarít feléje kampós botjával.

«Nem mész, te rusnya lélek! Jaj, de megemberedett tekintetes uram.» Ez társamnak szólt. «Ez a dög - ez a kutyanak szólt - mindétig vaczkalódik (pedig szegény kutya meg se mozdul), hát így ismered meg te az embereket.» Mintha bizony ő megismerte volna. «Hej de régen nem láttam. Adjon az Isten jó napot.» Most már kalapját is levette és botját, pipájával együtt zavarában azt se tudja, hogy tartsa. «Megtisztelem az urakat, hogy szólítsam.» Ez nekünk szólt.

«Pesti úr az egyik, olyan, a ki ír is. A másik vezekényi.»

«Hej tekintetes uram, de sok minden megesett, a mióta elment. Kiszáradtak ám a csinált út mellől a diófák, a kiket ültetett. Csámpás Boczó Kalárinak is bekötötték a fejét, haza is kergette már az ura. Alsó Burzó Ferkó katonáéknál maradt. Hatujju Kovács János, - az a lókötő - a ki mikor még itt volt, bojtárom volt, a törvényre került, Illaván kosztol.»

Megeredt az én szóttalan magyarom nyelve, felmelegedett a bizalmatlan pásztorszív, szóhoz is alig tudtunk jutni tőle. De sietnünk kellett, mert még jó egy darab út volt addig, a hol ebédelni akartunk. Ebéd a Csörsz árok partján. Mikor elbúcsúztunk, még egy darabon velünk is jött, - nyomában a nyáj, - s utánunk kiabált:

«Csak arra tessenek szél mentén egyenesen a nyárfáknak, a határárok hosszában egész a Tarna partjáig; a zsadányi határ végében kezdődik az árok.» A Csörsz árok. «Ott a jegyzőföldön harmincz nyúl is van. Idejövet felvertem vagy hármat.»

Útmutatónk is akadt. Előttünk gurult egy elszabadult ördögszekér. Meg-megállt, beleakadt a számártüskébe. Megcibálta, hogy csak úgy porzott száraz, zörgő bokkrétája. Megint tovább ugrált, forgott maga körül, míg végre a mesgye aszott füve őt is fülön fogta s tovább nem eresztette.

Szóttlanul róttuk az avart.

A delelőre jutott nap lángfolyamát zuditotta nyakunkba. Sültünk-főttünk. Sehol talpalatnyi árnyék; az egész levegő izzó kemencze. Csak siessünk a Tarna vizéhez.

*

Az a harmincz és három nyúl bizony elszelelt. De mi mégis csak az árok partján álltunk.

Ez hát a «Csörsz árka» Ez a beiszapolt fenekü, aszott gazzal s zörgő lapulevéllal benőtt árok? Partjait kiverte a rekettyefűz s a mellette huzódó göröngyös szántásig egész kis füzes támadt. Jó buvóhelye nyúlnak, fogolynak. De úgy látszik, csak akkor jó, ha a vadász nem bújja. Az árok lehet vagy négy méter széles s ott, a hol megálltunk, átadta medrét kölcsönbe a Tarnának, melynek gázolható vize jó darabon a magas töltés közt benne folydogál. Leszálltam az árok fenekére s az ősi emlékeken elmerengve, a nedves fűben egy marék nefelejtset szedtem. Úgy kínálta az árok, hogy el ne felejtsem. Letelepeltünk az árokparton s előszedtük az elemőzsiás tarisznyát. Hideg nyúlderék, édes zöldpaprika s töpörtőspogácsa falatozása közben nagy vitatkozásba keveredtünk az árkot illetőleg. Ki ásatta? Minek ásatta? Mikor ásatta? Mindegyik a legbiztosabbat tudta s mindegyikünké más volt.

«Az árkot Curzán másként Csörsz, Kund vezér fia ásatta. » Így az egyik.

«Dehogya is az. Régibb az árok. Nevét Csersz vagy Csörsz avar királytól nyerte, a ki még Attila előtt, Leita pannon király ellen védelmi célra emelte a töltést és vizárkot. Ezt mondja Székely István XVI. századbeli világkrónikája is.» Erősíti a másik. «No még hogy is ne. Római császár műve az árok. Caesarból fajzott a Csörsz.» Bizonyítja a harmadik. Alaposan benne voltunk a historikus vitában; még a cserszek, csöszök - éppen csak hogy nem kukoriczacsöszök - és az ördög is (szláv nyelven: csert, csersz) belekeveredett. Béla király névtelen jegyzőjét, Katona és Székely krónikásokat s végül hegyükbe a Pallas Lexikont hajigáltuk egymás tudományos fejéhez. Szerencsére a vita *élet* elvette *Tompa* bűbájos regéje, melyben oly mesterien megénekelte Csörsz, a szép avar királynak és az óriás Rád, longobar király, Pannonia ura leányának, a szelid Délibábnak tragikus eljegyzését.

*

Elmerengtem a multon gondolatban, míg a valóságban a remek tájékban gyönyörködtem.

A kanyarodó Tarnán túl már zsadányi határ terül. Zsadány felett a Cser, a Mátra előhírnöke. S az őszi szokatlan nagy távlat látóhatárát a ködös, liláskék vén Mátra zárja el. Azt hinnéd, alig félóránnyira van a félnapos távolság. S mégis, szinte érzem, mint árad a vaddús, magasra tornyosuló hegy bükkös erdejének ózonia a mezőn s réten szerteszét. A Mátrának most nincs süvege; szép időt jelent. Átlátszó kék színéből idáig, ahol ülök, a színek skálája foly. Kékre lila; erre bükkerdő sötétzöldje; füzes, nyires aranyzöldje; szántás hamvasbarnája s a tarló sárgája; kiégett rét aszott fűvének rőttes rozsdaszíne.

A sok szín szinte megrészeget. Fáradtan dőlök le a lekaszált árokpart kései zsenge pászitjára. Tele tudóval szívom be a hervadó virágok illatát. Eltévedt vad méhecske zümmög az árok aszott fűve felett, csalódottan bolyong a mézüktől már megrabolt virágok között. Búsuló pásztorgyerek nádsipja halkán szól a füzesen túl s a méhecske zümmögése a tilinkó dalával egybefoly. Mámor van az aranyos levegőben s a zsongító hangulat ebéd után úgy elálmosít.

*

Tovább szól a nádsip, édesen zümmögő dal közé lódobogás vegyül s egy-egy csobbanás hangját hozza felém a réten-mezőn bujdosó kósza szellő. Fektemből felülök s szemem elé tartott kezem alatt az árkon végig a messze távolba nézek, a hol a víz, föld, ég, dal és sípszó egy színbe egybefoly. A távol lilás ködéből valami közelg s a Tarna vize az árokban eléje visszafoly. Dal, sípszó és lódobogás mindjobban erősödik. Csónak közelg. - A Tarna nevető kék hullámai szerelmesen ölelgetik. Tündérillatú rózsafüzérek lógnak a csónak oldalán, melyet arannyal hímes keleti biborszövet takar. Virággal telve öle, s virágok közt, viráglugas alatt egy még szebb, a «legszebb virág», a bűvös-bájos, mosolygó, tündér Délibáb. Apró keze szötte patyolat-gyolcs ümög s ruha remegő gömbölyű vállain. Hószín, hattyú nyaka szabad; ésbontó finom hajlatát szentségtörő idegen vonalak nem zavarják; ékszer, szalag rajta nincs.

S ott, hol az ümög végződik titkos, hamvas homály fölött, szeliden árnyékolt két dombocska remeg. A pihegő dombok alatt aranyvirágos boldog derék feszül. Ezer ránczú ingváll lenge szövetén át hamvasbársony karja világít. Apró, puha kacsója színétől a rózsát lopta meg. Arczán mosoly, öröm, dús szemöldje alatt az ég azurja nevet. Kontyba szedvék szőke fürtei s rajtok az «asszony» disze ül. Piczinyke főkötő új menyecske fején.

Izmos szolganép hajtja a csónakot, melynek oldalán, a parton Csörsz király halad - a férj. Kevélyen tánczó fehér ménen ül, melynek dús farka földet ér s rózsaszín orrika idegesen remeg. A szerszám pofa- és homlokszíjján, hevederén, szügyelőjén, farmatringján kisebb-nagyobb boglár, pityke, csörgő, sallang aranyércze cseng. Háromszögű kengyele zománczos arany, a zabla kékbejátszó, villogó ezüst. Könnyű páncélban a szép király. Széles mellét finom fonású ezüst sodronying, izmos lábszárait ércpikkelyek fedik. A sodronying alól biborszín dolmánya csüng, melyet derékban bogláros öv szorít. Az övről balra győzedelmes

szablya, jobbról tör fityeg. Párduczbőrön ül, de nyakában önkézzel ejtett ordas bőre lóg, melyet mellén rubintos csat szorít. Jobbjában csótáros kantár zörög s karján bő ingujj lobog. Baljával nőjének szerelmes csókot int. Boldogságban ragyog a napsütötte arc. Hollófekete fürtök s délczeg bajusz ékei. Fejében nincs sisak, hisz most nem hadba kelt; vékony aranyabroncs szorítja gyöngyös fürtéit. A puzdrát s íjját mögötte: Bod, fegyverszolgája viszi és sasztollas sisakját is vitéze őrizi. A fiatal pár mögött lakodalmi népözön. Csertő, Kompolt, Bátor, Adács, Méra vezérek elől, s utánuk nehéz szekereket, gazdag, királyi mőring súlya nyom. Az első pár bivalyt az öreg Szömörösök vezeti s egy másik párt a csonka Csalókar nógat. Mindahány szekér ezüst s arany marhával tele; királyi nászt ült ma Csörsz és szép Délibáb.

A legszebb nászajándok maga ez árok itt, melyet népével Csörsz azért ásott, hogy feleségét az alföldi rónaságon át tiszaparti otthonába vizen vihesse haza.

A lakodalmi nép között pásztor furulya szól és édesen cseng a dal, mely eddig a távolból csak zümmögött.

*

Megáll előttem a menet s minden szem tágra nyílt; nem tudom melyik jobban, ők-e vagy én csodálkozom, ki egy ezredévre nézek a hős hajdankorba vissza, vagy ők, kik bennem ezer évre látják előre a jövőt. Vadászgúnya fed, s kezemben menydörgő aczél; modern ember áll a hős hajdankor előtt. Első, ki megszólal, a búbajos Délibáb s előre hajolva fekhelyén, kaczagva kérdi a kíváncsi nő: «Uram, férjem mondsza hát, ki ez? Arcza emberi, de gúnyája miénktől úgy elüt.»

Miért nem beszélsz tovább szépséges Délibáb, miért nyíltak meg ajkaid, ha beszéded megszakad?

Mondd, hallottál szellőt hárfán sóhajtani, gerle bugást kacajra váltani; ezüstnek csengését, mondd, hallottad-e; csalogány énekét vajjon élvezted-e?

Délibábnak hangja mindezeknél szebb.

A kérdésre Csörsz király komolyan így felel: «Mi vagyunk a múlt s ez itt - a jövő. *Hont* foglaltunk neki, s ő *nyúlhyomot* keres.»

«Csörsz király - nem úgy - ez erős beszéd; a szerzett hazát, ha kell, meg tudjuk védeni.»

Úgy érzem, belőlem Csanád utódja szól, s tetszik szép Délibábnak a bátor beszéd. Hálás mosolyra nyílnak piczinyke ajkai s gyenge rózsaszirmot tépeget keze.

Nefejejtsemre csókot lehelek s térdre ereszkedve ölébe teszem: «Im, vedd ígéretem.»

*

Társaimnak hangja álmomból felzavar. Zümmög a méhecske, fűzfa tilinkó szól s kezemből kihullott virágomat a Tarna vize viszi.

ERDŐSZÉLBEN.

Féderes kocsinak járhatatlan uton, lankás hegyoldalban zörög jól megvasalt paraszt szekerünk. Enyhe völgyhajlatba ereszkedünk le; kereket kell kötni s a mokány lovak csak óvatosan, lépésben mehetnek, hogy hegyükbe ne szaladjon a kocsi. Az utat lovak rég nem taposták; az agyagos földbe mélyen vágódó keréknyomban kocsi azóta nem járt, amióta az új makkrakás felé nem néztek. Erdőirtás fiatal makkrakásában vagyunk, melynek sorai közé kukoricza van vetve. A kocsi után koczogó Lord be-beszagol a kukoriczásba s elibénk kerül. A tölgy-csemeték még alacsonyok, a magasba nyult kukoriczából helylyel-közzel is csak alig látszanak ki. Az irtásban határjelzőül egy-egy vén tölgy elmaradt s büszkén emelkedik a törpe utódok fölé. A páratelt völgy túlsó hajlatán sűrű, fiatal bükkös zöldel és hús árnyékot vet a völgybe le, melynek napnyugat felé szélesedő nyílásán át napsütötte virághimes rét mosolyog. A rét bújá zöld füvét törpe nád és sás között az erdőszélből kikanyarodó keskeny kis patak szaggatja meg. Kéken mosolyog belé a derült ég, kéken nevet rá vissza a kis patak s az ég kék színébe öltözött virága is: a nefelejts. A bújá rét aranyzöld füve közé a lapályon piros lóher van hintve s a dombos oldalakon kakukfű dugdossa ki rózsaszín fejcskáját. Kakukfű, mezei zsálya és ménta illata árad a réten át s a hús völgy párájában elvegyül. A sejtelmes kis patak fölé néhány aranyfűzbokor borul; minden levele apró lándzsahegy, mint vert arany ragyog.

De mi nem a rétre készülünk. Kocsink a «Barkóczás» bükkerdő szélében áll meg. Itt az út, az árnyas kis pataknál az erdőnek szalad és véget ér. Leszállunk. S pedig majd csaknem szó szoros értelmében, mert a bomló Lord nagy örömeiben, hogy már célnál vagyunk s nem kell tovább olyan kocsi után futnia, a melyik fel nem veszi, felugrik a kocsiba, s e közben lábunkról majdnem lever. Nagy csókolódzó kedvében van; alig birom elhárítani a szaftos pusztit; mit volt hát mit tennie, legalább a kocsis arcához dörgölte hátulról a fejét. Butául csodálkozik, hogy a jól ismert fegyverek a kocsiderékban maradnak s helyettük rejtélyes szerszámokat emelünk le a saraglyából. Oda sandít s kíváncsian szaglálódik: «Ugyan mi lesz?» Három vasabroncs, melyekre zsinegből kezdetlegesen bogozott háló van feszítve. Lord eloldalog; fél, hogy az abroncs nyakába kerül, s messziről nézi a fejleményeket.

A kocsis eloldja a hámat, az árnyas erdőszélben letakarja a párázó lovakat s mi a patakocska partján a bújá fűben, zsurlók között, csalán alatt nagy kereséshez fogunk és ebben Lord is élvezettel segít. Óvatosan nyulok a talált zsákmány felé és zsupsz, egy loccsanás, az ipse már az árnyas kis patakban úszik mint a béka. Hát persze, hogy nem is más. Kecskébékát keresünk a rákászához. Mert hogy rákászni jöttünk.

Végre megvan egy «légyvadász» és további elbánás végett átadatik a kocsisnak «békanyúzó bicska» alá. De boritsunk fátyolt a történendőkre. Néhány perc s három meztelen béka van az abroncsok hálójában közepébe kötve. Fintorgatva szagolgatja Lord a fűben heverő zöld kabátokat. Hajlós nyirfaágakat vágunk s az abroncsokat végükbe kötözzük.

Most keressünk csendes, jó helyet. A patakocska folyása ellenében felfelé haladok az erdőszélben.

Hamvas homály a sűrű fák alatt s csak itt-ott kandikál be a nevető ég azurkék szelid szeme. Egy-egy sudár oszlop minden faderék, a mely fölé a magasban zöld boltív borul és az erdő mélyében liláskék színbe vész.

Az erdő alomján semmi zöld, csak egy édes illatú lilás-rózsaszín virág: a ciklámen virít. Némely virágbokornak még levele sincs.

Az erdőszélben kigyózdó kis patak partján megállok. A rét verőfénye és az erdő hűs, hamvas homálya itt egymással harcra kel s az erdőszélre hol homály borul, hol pedig előnti aranyos fényözn. A kakukfű és réti társainak illata a ciklámenével egybefoly.

A patakocskát magas csalánerdő rejti el, partjain pedig zsúrlók, libatalp- és nyuljhozzám-virág képeznek sűrű szövedéket. Leülök egy vén bükk levágott törzsökére, a melyen apró sárga gomba élőködik. A törzs gyökérzete szabad s a kis patak kristályvizébe ereszkedik.

Vigan folydogál a hűs patak, szerelmesen csókolgatja partjait s a mélyített apró gödrökben susogva csobog. A csend oly nagy, hogy szinte beszél.

Rákászabroncsomat óvatosan beleeresztem a csendesen folydogáló patakba, úgy hogy a víz még csak alig gyűrűdik is utána. Elfoglalta az egész patak szélességét és leszállt az arasnyi mély, finoman iszapolt fenékre, melyet szövevényes gyökérzet borít. Az átlátszó kristályvizben a béka teste fehérlik és lehullott levelek úsznak felszínén.

Várom a jó szerencsét. S addig, míg jön, a természetet és csendet élvezem.

Alig látszom ki ülve a csalánból, melynek rendes szállóvendége van. Rókapille most jött haza és árnyékos otthonát keresi. A réti zsályáról pedig fehér pettyes, sötétkék, pohos ígászka lepkék ügyetlenül, nehézkesen libegnek a patakocska réti partján meredő ökörfarkkóró aranyvirágára. S a mit az imént oly soká kerestünk - béka - annyi van, hogy no. Ott ül egy szemben velem is a parton. Hólyagos, fehér, picziny tokája idegesen remeg s fekete gyöngyszeme félénk meglepetéssel ragyog. Hunyorgat egyet-egyet, s a mint egy kósza, zümmögő szunyogot maga felett elröpülni lát, sietve meglapul és merész ugrással elfogván, szemethúnyva lenyeli.

Egy eltévedt napsugárnyaláb az árnyas patakra fénylő foltot vet, merengésemből oda pillantván, látom, hogy az abroncs hálója már mozog. Rák ül a közepében s alaposan kikezdte a békateetet. A másik az abroncsra most kapaszkodik. Két ollója már a hálóban van s nyolcz lábbal segíti fel magát. Egyik ollója óriás, a másik, mint fattyúhajtás, kicsiny. Bizonyára leszakadt valahol s most növésben van. Kidüledt, fekete, mozgó szeme a vízben is ragyog s tapogató bajusza, mint egy huszárörmesteré, kaczkíásan kipödörve mered. Ahá, ott jön egy harmadik; a vízfolyás ellenében a békaszagra siet az öreg. A fenéken gyámoltalanul kapaszkodik s bajusza, mint a motolla úgy mozog. Elérte az abroncsot. Megáll. «Szép példány vagy öreg.» Most már kiemelem a rácsot, melyen van vagy fél tucsat, sőt róla alól is lógnak, s ments Isten, hogy eleresszék. A mint megmozdítom, a ravasz öreg maga alá csapja csipkés farkát s hátra farolva menekül. A bársonyos fenéket felzavarja és a kristálytisza vízben iszapfelhők gomolyognak. No, csakhogy mégis van már néhány rák. Bele a zsákba. Ott szortyog, mászkál egymáson már egy tucsat, a mit társaim fogtak. Lord a zsák mellé leül s a foglyokat hűen őrizi.

A rácsot ismét beleeresztem a vízbe, melynek felkavart iszapja lassanként a fenékre leült. A gyökérszövevényből egy rák kiüti fejét, csalogatja a békaszag, de kijönni nem mer. Jól van, én várhatok, a mint hogy türelmesen, mint a halász, várok is. «Au, au, vau.» De hát mi az? Lordot a nyavalya törte ki? Visit, vonyit, ugat, kínosan vicsorit, futkos, mint az eszeveszett. Nézzük csak, mi lesz? Uram fia, egy rák az orrába ragadt; attól bomlik olyan veszettül a kényes «albion». Hát biz' az úgy esett, hogy: volt egyszer egy zsákom, zsákomban a rákom, kirágtá a zsákom, elmászott a rákom. Bizony a rákok kikezdték a vékony zsákszövetet; gondolták: tágasabb odakint, s a fűben kezdtek elszökösni. Lord apportírozni akarta, s helyette a rák őt fogta meg. Szegény dögöt alig birtam megszabadítani az eleven orrfüggőtől s bizony jó darab ideig tartott, míg a nyöszörgéssel alábbhagyott. De ott is hagyta ám a rákoszsákot, mint szt. Pál az oláhokat. Azóta nem tanácsos ám neki rákot mutatni, mert a falon is keresztül búvik.

*

Ismét húzza valami a rácsot, a bot gyenge ingásán látom, hogy a terített asztalhoz újabb vendégek érkeztek. Csak hagy szaporodjanak, már úgys esteledni kezd; várok a rács kiemelésével.

Sárgul már az ég alja lilaszín felhő alatt; tűzben ég a rét s az erdő lángban áll. A völgyből nyirkos ködpára száll s fátylát ráborítja lankás oldalának bükkerdejére, hogy csak a bükkös koronája kékelik ki. Az aranyban fürdő réten szól a pitypalatty, cserreg a fogoly. «Kakat, kakat», megszólal a töllös vágásban is a fáraült fáczánykakas.

A rét dülőútján nyikorgó ökrös szekér közelg s az erdőszélben megáll. Esteli takarmányért jött a gondos gazda ki. Megfeni kaszáját s egy kis rendet a búja fűből levág. Utána megpihen, előttem megáll és rám köszönt.

«Dicsértessék a Jézus Krisztus». Leemeli kalapját és napsütötte verejtékes arcát lobogó ingujja szélével megtörli.

«Mindörökké.»

«Megkövetem alássan, mit tetszik keresni?»

«Ráklevest kanalizok.»

Emberem elérte a tréfát s kérdésével visszavág:

«Hát az urak nyersen eszik a rákot?»

No most erre felelj! De emberem a zavarból kiment s tovább kérdezget.

«Osztán sokat fogott?»

«Bizony, vagy három tuczatot, egy délután.»

«Nem tudom minek tiszteljem az urat, de sok ideje van.»

Hohó, ez úgy látom csúfol, hogy kevés dolgom akad.

«Hisz' ebből otthon tizen is eszünk pompás ráklevest.»

«Drága leves az uram, a mit az ember csak mulatságból keres. De sietek haza, várja a marha a fűvet. Adj' Isten nyugodalmas jó'jszakát.»

«Adjon Isten kendnek is.»

Elment emberem, magamra hagyott s gondolkozni kezdek azon, hogy tán igaza is van.

Milyen telhetetlen, ragadozó, vérengző teremtménye is az Istennek az ember.

A szunyogot megette a béka, a békát most eszik a falánk rákok, s a rákokat meg fogja enni a még falánkabb ínyencz ember. Szunyog, béka, rák. Brr! Igazán nem eszem többé ráklevest.

De azért a tele rácsot mégis csak kiemelem, melyen csak úgy nyüzsög a sok rák apraja-nagyja.

Most már elég; este van, a falu estharangja szól. Mögöttem a bükkös hamvas homálya éjjelbe borult s előttem a rét is liláskékre változott; aranyszín már csak a fák tarajának éles körvonalain ragyog.

A fű már elhallgatott, a fáczánykakas csendben elült. Nyirkos köd száll mellemre s megborzogat.

Lord kutyám ásitózva kel fel s farkcsóválva kérdi: «Gazdám, hát nem megyünk?»

A harmatos fű és gaz közül magam is felkelek, társaimat szólitom s a kocsin horkoló kocsist felrázva nógatom:

«Haza.»

A KORCS.

Őszintén bevallom, hogy ezt a becsületsértő címet csak azért mertem kiírni, mert, legalább azt hiszem, hogy az, «a ki»-t egyben-másban leleplezni készülök, ezt a cikket soha elolvasni nem fogja. Különböztetve még effelől sem lehetek egészen biztos, mert annyiféle nem remélt képességet s kópéságot tapasztaltam már az ipsétől, hogy bizony-bizony az se lenne még az utolsó, ha hálátlan rágalmozásaimról tudomást szerezne. Hogy ennek valami nagyon örülnék, azt éppenséggel nem mondhatom, mert vele szemben már sok van rovásomon. Ő pedig még a tréfát se nagyon szereti. Mindenért megneheztel. Nehezen lehet megbékíteni. Ha ma mást hívok sétára, holnap ki nem jönne, ha hívnam. Ilyen érzékeny. Bizony, nem tudom, hogy nézne rám, ha megtudná, hogy: kutyába se veszem.

*

De hiszen még meg se mondtam, «ki»-ről van szó.

Van szerencsém «őrt» ezennel tiszteletteltjesen bemutatni.

Született: Tót-Szent-Pálon.

Kora - nem is hinnék - csak: tíz év.

Alakja: a rattler és dakszlié közt ingadozik. Olyan, mint ha egy összetört porcellán dakszli és rattler figurát válogatás nélkül ragasztanának össze.

Lábai: a mellsők görbék, a hátulsók úgy a hogy vesszük.

Szeme: Okos is, hamis is.

Orra: ez nála, valamint minden nemzetségénél igen kényes pont; mert a kutya is haragszik, ha az orrát bántják. Egyébiránt: kevésbé szabályos. Rattlernek hosszú, dakszlinak vastag.

Haja: nincs.

Bajusza: őszbemenő máris.

Fogai: igen mély nyomokat hagynak.

Szemöldöke: Ha jó kedvű, tánczol.

Különös ismertető jele: bal hátulsó lábára sántít - amikor akar.

Tud-e írni: ezt még igazán nem próbáltam ki; tehát se igent, se nemet nem merek mondani. Legalább ezért az egyért meg nem fog haragudni.

Majd elfeledtem a legfontosabbat, hiszen a nevét még mindig nem mondtam meg, s máris úgy beszélek róla, mintha mindenki megszólíthatná.

Neve: Piczi.

No de már hogy ehhez a névhez hogyan jutott, azt igazán nem tudom; mert most minden inkább, csak nem piczi. Legalább is nem oly piczi, a milyenek a Piczik szoktak lenni. Mikor hozzám került, úgy 5-6 évvel ezelőtt, már éppen nem volt piczi. Kinőtt a nevéből.

A neve családi rejtélyt fed, van benne karakter; a származást el nem árulja. A származást! Hm, hm. Ez is érzékeny oldaláról érinti őt. Hazulról azért kellett elkerülnie, mert majdnem családi botrány lett a dologból. A dakszli családban nem türték meg a rattlerre fajzott jövevényt. Szegény Piczi, akkor kaptad te bizonyára ezt a nevet, a mikor még nem voltak teljesen

tisztában azzal, hogy ki a papa s te elég piczi voltál ahhoz, hogy fejletlen alakoddal gazdádát is megtévesszed.

De boritsunk fátyolt a multra. Nem bolygatom tovább ezt a kényes családi kérdést. Nagyra becsültelek én téged Piczi mindig, soh'se firtattam származásodat, nem lehet ellenem e tekintetben panaszkod.

Nem is vagy te közönséges kutya. Mert hogy kutyáról van szó, azt alighanem már mindenki sejti. Nem bizony. Ezt még házi barátaid: a nemes, pedigrés setter, ő Lordsága - a mindig fázó, vaczogó Billy pointer - a házörző lomha Czigány s a kegyelemből befogadott Kósza, kis vörös, kóczos kutyuska is készségesen elismerik. Az is meglehet, hogy két nemzetséget is tisztelnek benned, a dakszlit és rattlert. Ha rájok mordulsz, mint rattler, a dakszli éles fogsorát látják. Kétségtelen, hogy benned a lovagias gavallért is becsülik, a mióta olyan feltűnő módon védelmedbe vettél az itt cseppent kósza kutyácskát, a kihez bizonytalan származása révén bizonyos lelki rokonsággal gyöngéd vonzalom fűz. Piczi, Piczi, a továbbiaknak genealogiáját már igazán bajos lesz összeállítani!

Feltűnő előttem az a gyengédség, hogy te, a ki nem eszel közös tányérból a többivel, hanem követelőzve elvárod, hogy még a reggeli tejedet is - míg a többiek csak savót kapnak - külön edényben neked tegyék ki elsőnek a konyhaajtóba, - ha a lompos farku kis vörös kutya elősompolyog, udvariasan átengeded a legizesebb sonkacsontot is a kis éhesnek.

Ezt nem féltékenységből mondom, hozzám most is hű vagy, mint voltál nagy megszorultságomban.

Emlékszel-e Piczi? ez még akkor történt, a mikor hozzám kerültél.

*

Csir kutyámat egy délután megserétezték. Mikor másnap reggel puskával vállamon cserkészsésre kikészültem, nem várt az ajtó előtt. Szólitgattam, csak nem került elő. Ott találtam mereven, holtan az orgonabokor alatt, a hová előtte való este a vadászat után lepihenni tért.

Igazán majdnem megsirattam barna foltos, kedves kutyámat.

Te, Piczi ott álltál mögöttem. Fel-felrándítottad szemöldöködet; úgy vettem észre, mintha te is elérzékenyedtél volna. Lehet, hogy azt is jó néven vettél, hogy hűségesen kiszolgált vizslámat annyira sajnálom.

De most nem beszélek hozzád, ne hallgass ide Piczi, dicsérni foglak.

*

Azt se tudtam, mit tegyek kutya nélkül a legnagyobb vadászdőben. Olyan ürességet éreztem magam körül. Mit is csináljak most?

Nem volt maradásom otthon. Gondoltam, kimegyek egyet barangolni a berekben, legalább emlékeket találok vigaszul. Igazán azt se tudom, hogyan jutottam le. De egyszer csak ott álltam a réten. Ugyan mit keresek én most itt?

Előttem a virághimes buja rét. Ezer rejteke fürjnek, fogolynak. Kétoldalt a rét határárkán tul keskeny kukoricza-táblák, répa és krumpli földekkel váltakozva. Ott bizonyosan nyulak huzódtak meg. Megfordulok. Mögöttem - hátsó lábain ott ül a Piczi.

Hogy más mi volt mögöttem, meglepetésemben bizony Isten nem tudom.

Lebaktatott utánam, mintha félt volna magamra hagyni elkeseredettségemben. Most itt ül előttem, szemöldökét nevetősen rángatja le-fel, s hegyes apró füléig elhuzott szájával - melyből éles fogai vicsorognak ki - mintha maga is nevetni akarna. Csonka, kurta farkával a gyepet veri örömeiben. Mert azt hiszi, én is örülök neki.

Ugyan mit csináljak én veled szegény Piczi, hiszen egerészésre még - nem mondom - jó lennél, de vajjon, hogy vegyem hasznodat másra. Mit is tudnál te keresni?

Mintha elértené kétkedésemet. Alighogy elszántan befelé tartok a rétre, elibém kerül s hengerded testét negédesen lötyögteti a fűben girbe-gurba zömök lábain. Egyszerre csak megáll, felemeli buksi fejét s magasra tartott orrával oly élvezettel kezd szimatolni, hogy még a szemeit is behunyja. Aztán csaknem megbolondul, úgy megzavarodik. Nyöszörög, nyihog. Majd, vessed el magad! neki a föléje boruló gazdag fűnek, csak úgy dobálja magát benne jobbra-balra. Hopp! Megáll. Ide-oda futkos, majd ismét nyomában van valaminek. De ugyan minek? Szöcske lesz-e vagy mezei egér? Meg nem állhatom nevetés nélkül az érdekes bohókás hajsztát. Ott van ni! Felröpült előtte egy csapat fogoly.

Ő pedig ijedtében pihegve leül s rám vicsoritja hibátlan fogsorát. Nevető szeme mintha azt mondaná: lám nem hitted, hogy ehhez is értek.

Most aztán lánczon se tudnám többé visszatartani. Utczu, fel hamar. Veszekedni kezd benne a rattler a dakszlival. Akármit, de ma valamit fogni, marni kell.

Nyakába veszi a rétet. Ott bujja már a sűrű fűvet ismét előttem. De már nem futkos. Ugrálni kezd, mintha a fűben látni akarna valami fürgén futó, buvó madárkát. Félrekapja fejét s ugrálás közben úgy sandít a fű közé. Keresztül-kasul futkossa a fürengeteget; néha úgy elvágja magát, hogy csakugy hempereg bele. Valami nagyon az orránál fogva huzza. De mi? Egészen másként keres, mint a hogy a foglyokat kereste. Most még csonka farkát is szaporán mozgatja.

Már nekem is érdemes lesz a puskát kézbe venni; ennek fele se tréfa. «Pirity.» Fürj rebbent fel közvetlenül az orra előtt. Ma is csodálom, hogy a megrezzenés következtében el nem hibáztam.

No még csak ez kellett Piczinek, hogy teljesen megbomoljon.

A mint a fürjecskét aggatékra fűztem, majd lerántott a lábamról, olyan nagy hízelkedést vitt véghez. Két lábra állva dőlt nekem, s gyomromon dobolva hálából meg akart csókolni. Szerencse, hogy fel nem ért.

Igy aztán nagy mulatsággal, de nem kisebb kinnal összeszedtünk egy pár fürjet, foglyot.

Hazafelé a mezőnek kerültünk. Látni akartam, ha már ennyire vagyunk, hogy viseli magát ez a «fenegyerek» a nyul mögött.

*

Keskeny kukoricza-tábla mellett lépegetek a tarlón. Piczi kutyám minden biztatás nélkül beszagol a kukoriczásba. Nem hatol be mélyen, csak a szélén lépeget nagy kényesen és lustán veti át magát egy-egy terpeszkedő tőkön. Egyszer csak megáll. Majd szimatolva futkos köröskörül. Hol bent a kukoriczában, hol kívül a tarlón. Megvan. Megtalálta - valaminek a nyomát, a melyet most megugat s örült futásban követni kezd. «Van, van, van. Megvan, megvan, megvan.» Meg ám. De hol? Ott buvik ki a kukoricza-tábla végén egy vén kan nyul s nekivág a rétnek. Piczi se lát, se hall. Nyomában utána s olyan kínos csaholást visz véghez, hogy a liget is visszaugat. Messze elől a menekülő kani s utána a nyomát ugató «dakszli ojtvány». Mindinkább távolodik az örült hajsza zaja, végre már csak egy-egy tompa vakkantás, nyisszanás hangját veri fülembe a futókról fuvó szél.

Magamra maradtam. Piczi ugyancsak itthagzott.

Én is otthagztam a kukoriczást s a répatáblát kezdtem róni. Hátha a levelek hűsében vaczkot kapart a nyul. A mint csendesen bandukolok végig a smaragdöld táblán, egyszer csak szemben velem ott látom, hol négy, hol három lábon kocogni az én elveszett Piczimet. Olyan keserves pofát vág, olyan elszontyolodott, hogy szinte szánni kezdem. «Ugy-e hékás, jól megbökte a talpadat a tarló, vagy túske ment bele.» Már panaszkodni akarna, mikor - usgyi - kivágódik vaczkából egy köztünk szorult süldő s a szegény gyámoltalan hamarjában azt se tudja merre fusson.

Piczi rögvést azt is elfelejti, hogy eddig három lábon állt. Négy lábát se tudja hová tegye, egyszerre olyan dühös lesz. Ez aligha nem azt hiszi, hogy most is az a nyul ugrott fel előtte, a melyet előbb a kukoriczából vert ki s hiába hajszolta be utána a rétet.

A megzavart süldőcskének rettenetesen az inába szállott a bátorsága, de - nem kis szégyenemre - jobban megijedt Piczitől, mint tőlem s ezért szöktében egyenesen nekem rohant. Majd hogy le nem vert a lábamról. Ugy kellett mellettem elereszteni, hogy utána löhessek. A tarkóján lött tapsifüles olyan bukfenczet hányt, hogy csak csepp hizza, hogy az elébe került Piczi nyakába nem esett. Csak ez kellett neki. Ugy nekilátott a szegény süldőnek, hogy alig birtam lehuzni róla. Ő azonban kicsi hizza, hogy bőrét is le nem huzta. Tele volt az orra, szája nyulszörrel, de bánta most ezt, mikor kényére-kedvére olyan jól kimulathatta magát.

Hát még milyen büszkén koczogott utánam - három lábon - haza s ült le az udvar közepében. Hogy megbámulták az otthonmaradt társak, a kiknek a mezőre, rétre, erdőre még csak kiszagolni se szabad.

*

Igy vadászgattunk együtt, míg más kutyát nem szereztem. Csak arra kellett vigyáznom, hogy: mit, hogyan jelez; mert megállni nem állt meg semmi vadat.

De hamar kiismertem szokásait s jegyzékbe vehettem szabályait.

Ide-oda futkosás, farkcsóválás nélkül = fogoly.

Futkosás, ugrálás, fülhegyezés, farkcsóválással = fürj.

Köröskörül futkosás és nyomon ugatás, csaholás = nyul.

Mind a három együtt = fáczán.

Még egy őszinte vallomást kell tennem. Megismerkedtem ötödik jelzésével is, a mi bizony sok mulatságot szerzett, különösen pedig akkor, ha máson próbálhattam ki.

Az első hibázással rendszerint nem törődött, mert akkor jött bele a tűzbe.

A második hibázás után már leült s vicsorogni meg ugatni kezdett; sőt ha nem nagyon kérleltem, mögöttem szépen le is heveredett, mintha ott se lennék.

A harmadik hibázás után kiszaladt belőle a vadászmámor. Behuzta kurta, csonka farkát, hátra csapta fülét s aló vessd el magad, meg sem állt hazáig. Ott is nyomban a sütőkemencze alá bujt. Bizonyosan azt hitte, hogy ha semmi se esik a lövésre, ő van veszedelemben.

Az ötödik jelzés, a melyet otthon is előbb megtudnak, mintsem kellene, tehát a hazafutás = *a vadász fusser*.

NÁDI UTAKON.

Hárman ültünk a döcögős stájer kocsin, csurom vizesen, de azért tele vágygyal és reménységgel, hogy: bár kacsázni megyünk, de ez alkalommal kócsagot lövünk, a mire már évek óta készülődöm. Azt jelentették a halászok, hogy az idén szokatlan nagy számban érkeztek a kócsagok, lehetnek vagy háromszázan. Lehetnének. De normális számítás szerint - gondoltam - lesznek vagy harminczan. Már ettől a gondolattól feltűzelve, sem tarthatott vissza egy kis szitáló eső. Csak most hajnalodott. A kelő nap már két órai utat tett az égen, de a lehült földre egyetlen sugarat se küldött. Sűrű, páratelt, szürke felhők borítják az eget; ködbe vesznek Szigliget és Badacsony, - a keszthelyi és szabari hegyek. Finom fátyolként kékes pára lebeg a turfás berken és semmi sem biztat, hogy kiderül az ég, eláll a hajtat-bajszot haragosan összekuszáló szél és borzogató hüvös nyári eső. Csakis északkeleten, a nagy tó felett, látszik a látóhatár szélén egy keskeny szürkés-kék sávja az égnek; ez is inkább csak boszant, hogy ott jobb idő van.

Már mögöttünk maradt a völgykatlanban fekvő falu esőáztatta, piszkos fehér falaival, szelcsibálta, kéménytelen nádfedeleivel, a melyek alól a nyirkos levegőben lomhán terjeng szét a falu felett a vizes csádé sűrű füstje. Vadászsadomák közben észre se vettük, hogy ráértünk a legelőre vezető, mélyen feltörött marhacsapásra. Itt nincs helye a beszélgetésnek; veszélyben forog a nyelv, hogy elharapják a zökögő uttól ütemesen összeverődő fogak. Úgy vaczog a fogunk, mintha hideg lelne bennünket s reng a derekunk, hogy szinte oldalnyílást kapunk bele. Csodálatos állati alkotás is egy ilyen mélyen kitaposott marhacsapás. Városi ember azt hinné, hogy emberi munka s csak azért ásták az ut szélében párhuzamos keskeny árkokat, hogy az esővíz megálljon bennök. Pedig a legelő útjának ez a különlegessége csak a marhák konzervativizmusát dicséri, a mely a járt, jól kitaposott uton halad. Logikusan gondolkozván: vajjon hát mindig jó-e a járt uton haladni? No nekünk ugyan nem.

A marhacsapásról végre bekanyarodtunk a legelőre.

Hál' Istennek! A rázós ut testünk minden porczikáját - különösen pedig derekunkat - már úgyis erősen próbára tette. Ad maiorem Dei gloriam! - jó ilyenkor egy kis papramorgó, a mit egyébként a hüvös reggel és a mocsaras vidék lázas levegője is igen kívánatossá tesz. Elő a vadászpalczkokkal! A diópálkás palaczk, a szilvoriomos butykos s a vanília-likőrös, sásfonásos üvegcsé csakhamar kézről-kézre jár. Egy harapás pogácsával a lehető legjobb barátságban kebelezték be egymásután.

A mint leértünk a marhacsapásról, a legelő szélén, a lebuji csárdánál felkapaszkodott a kocsis mellé Góri, a halcsósz, a vizek és lakóinak páratlan ismerője, tapasztalt vezérünk vízi háboruszkodásunk alatt, régi csajkásom, - egyszóval «ő», - a ki nélkül a tavon a legjobb puskás is csak felényit ér. Hatalmas szál ember Góri Ferencz. Edzett, mint az aczél; élesszemű, mint a sólyom és biztos, gyors evezős, mint egy világrekord hőse.

A lebuji csárdától - a hol reánk várni szokott - már velünk jön a kocsin. Ez az ő privilegiuma, mert ilyen «alkalommal» rendesen csúsz esik a lábszárába ennek a Mahomet embernek, a ki egyébként félnapokon át derékig álldogál varsái mellett a jéghideg vízben. - De hát alkalom szüli a - csúzt. A kocsikázás az ő privilegiuma a másik két csónakos felett, a kik vállra vetett evezőkkel gyalog bandukolnak utánunk az esőáztatta legelőn át.

Szép egy darab föld ez a legelő. Olyan a megázott pázsitja, mint gyönggyel behintett, nyírott zöld bársony. Halkan, nesztelenül gördül rajta kocsink. Az átázott turfa-talaj meglopja a kocsikerék s lódobogás nesztét. Csak ott dübörög a lovak ütemes erős lépése alatt a föld, a hol lazább, ürege a fenék-talaj. Csend honol az egész vidéken, csend a legelőn. Csak a kalapjaink

pereméről lecsepegő esőcseppek koppanása hallatszik térdeink közé szorított vadásztáskánkon. Puskáink csövén egymást kergetve, gyöngyökben fut le az esővíz. Csak nem akar tisztulni az idő, noha már rohanva sietnek délfelé a szélverte ködfelhők. A legelő testvér a réttel. Száraz nyáron a réten tul kell csónakba szállni a sik vizen; de a csónakokig félórányi hosszú a sásos zsombik közt kanyargó, keskeny halászut, a melynek süppedő, ingoványos talaján minden lépésre fel-felbuggyan a sáros talajvíz. Vadász-szempontból mégis annyiban volt köszönet a hetes esőben, hogy a rét is teljesen víz alá került s a mély tó megáradt vize a legelőig küldte rónavizét.

A víz alá került rét és a legelő határa volt kocsikázásunk célpontja. Olyan csendben haladtunk át a vizáztatta legelőn, hogy a zsombikok pupjain és szárazabb szigetein legelésző, anyányi vadlibákat kocsink egészen észrevétlenül bekerítette s lövésre készülhettünk. Velem együtt szótlánul emelte arczához egyik társam is puskáját. Brumburumbumm. S az eredménytelen duplázás után szótlánul szállunk le a kocsiról. Azaz, hogy talán mégsem egészen szótlánul, mert annyit mindenesetre meg kell jegyeznünk egymás kölcsönös tiszteletére, hogy: «Serétes puskának messze volt.» A lövések dörreje csak egy flegmatikus torkos gémet vert fel mély gondolataiból s ijedt vakkantással, lomhán, nehézkes szárnycsapással rebbent fel, a magasba. A hátracsuklott nyaku ijedt madár egyet rug még lábával a föld felé s elsuhog csendesebb helyre. Három gólyamama sokkal higgadtabban vette a rájuk nem tartozó fegyverdörrejt. Ott maradtak a zsombik szélén lábvizet venni a pocsogóban s tovább busultak a magas vízállás által elpusztult kicsiny gólyafiak sorsán.

A kocsitól alig néhány lépésre, a nádas rónavíz szélén, várt ránk a sás közt három sárba feneklett csónak. Gyenge kis alkotások. Igazi lélekvesztők. Koporsónak elég lenne deszkájuk, de kényelmes csónaknak ugyan kevés. Két szál deszka a fenéke, kettő az oldala s csak hátul a csónakosnak van arasnyi deszka ülésül részegezve. No meg ez arra is jó, hogy az elemózsiás kosár alatta át ne ázzék. A ki nagyon rigorozus a csónakkészítés körül, az ugyan ne igen vizsgálgassa az ilyen járműveket; mert bizony, mintha látnám, hogy az enyémnek az orra valami rozsdás pléhvel van megreperálva, az oldalán pedig - éppen, hogy csak a vízvonaltól - mintha valami lyukféle volna összesodort gvékénnyel úgy a hogy bedugdosva. No de ne vizsgáljuk tovább, mert bizony bele nem szállunk.

Néhány percz múlva, a sik viz irányában három csónak siklik a náderdőben télidején vert, kanyargó, szűk uton. A csónakosok oly csendben kezelik az evezőt, hogy azt hinnők, a kopasz, vén fűzfák futnak el mellettünk s nem a csónak halad. Pokróczba burkoltan ültünk a csatakos sáskéből kötött zsupon s olykor-olykor, éppen nem dicsérőleg emlegetvén a rossz időt, egyet suhintunk csuromviz kalapunkkal a levegőbe, - behorpadt tetejéről fiók tókát öntünk ki.

Nesztelenül löknek egyet-egyet hajósaink a csónakokon. Az evező alig okoz egy kis loccsanást. Ügyes kanyarodással siklanak a csónakok egymásután s csak akkor hallatszik egy kis elevenség a társaságban, ha a rosszul kormányzott csónak - mert vezetője éppen akkor rosszul szelelő pipájával volt elfoglalva gondolatban - véletlenül belefurakodik orrával hirtelen kanyarodónál az emeletnyi magas, hajladozó, fiatal náderdőbe s ez aztán se tüled s tova nem eresztí. «Jobban tudja az utat a hajó», hangzik a gunyolódó tókirály, Góri Ferkó szava. «Jobban, jobban, a rossz seb egye meg», felel boszusan a zsákutczába jutott ügyetlen hajós, a kinek aztán van dolga, hogy csónakját a nádi kelepcezből kifaroltassa.

Jobbra, balra a nádi uton fiatal, sűrű náderdő emelkedik. A nádszárak rozsdabarna törzsét haragoszöld korona fedi; egy lándzsaerdő mered az égnek. Itt a nád tövében a szél is elállt, s csak a náderdőnek még buga nélkül boruló koronája hajladoz fölének gyönyörű, sűrű sátordisz gyanánt. A mint a tóra, illetőleg a rét rónavizére értünk, az eső elállt, mégis a széltől ingóringó nádszárak minden suhintása egy-egy kis záport zudit nyakunkba a levelek tövében

összegyülemlett esővizből; a mi pedig nyakunk közé nem hull, az ragyogó gyöngyszemként gördül végig az ingó nádszáron és egymásba futó karikákat rajzol a vízre. Az esőcseppek egyhangu potyogását csak a belesóhajtó szélről felkavart, megborzolt nád zizegése kíséri.

Rossz időben kevés változatosságot nyújt a nádi vágás útja. Kihalt az egész tó, a melyen napos időben a szárcsák és réczék ezrei pittyegnek, hápognak és csörögnek; vakognak és kelepelnek a gémek; böfög a bölömbika; gágog a tarló kedvéért ittmaradt vadlud; keresztül-kasul vált az ibisz; vijjog a sárgalábu és vörös héjja és ezernyi ezer apró nádi madárka csirreg-cserreg a náderdőben. Napos vízterületén pedig, a melynek átlátszó tisztasága a fenék hinár-erdejébe enged belepillantani, fel-felcsillan az apró halra vadászó, rabló csuka ezüstfehér hasa és a közeledő hajó előtt a hinárba furja magát a ficzánkoló potyka, keszeg, gárda, menyőhal, süllő.

Ebben a hüvös, esős időben most semmi nagyobb viziszárnyas nem mutatkozik a vizen. A nádszáron futkosó nádi rigó ugyan most is pöröléssel fogad, de nem mutogatja fehér tokáját a susogó, zizegő nád között. A pittyegő tyúk is a nád mélyébe vonul pelyhes apró csibéivel s a világmegvető lusta gémek a mélyebb rónavizből emelkedő ritkás sás helyett, a legelő szélének zsombikos sekély vizében áztatják lábukat, csipegetvén róluk az arasznai lópióczákat.

A karcsu nádszál végében még alig diszlik a buga, de a korai melegtől már kifakadt a bőrlevelű vizililiom bimbója. Mint zöld tálon uszó fehér viaszkrózsába csepegtetett aransárga méz, úgy ragyog ki a virág szirmai közül harmatos himpora. Az ingó-ringó virág öles, szívós szára a víz mélyébe vész és szélverte apró hullámok nem érintik a virág szüztiszta kebelét. Bogár se dézsmálja; nem nekivaló idő ez. A vizitők még nem virágzik, de leveles indája már szertefut a ráboruló vizipáfrány alatt. A hunyor hosszú szárán óriási babalaku fürtös gyümölcs lóg, a sulyomnak ez még hiányzik. Csak egy rózsaszínű ernyővirágu vizinövény élénkíti az idei nád haragoszöld színét.

Végre kiértünk a váltóhoz, a honnan különböző irányban víziutak vezetnek a sik tóra.

Itt elváltunk. «Déli tizenkét órakor ebéd a nagy gunyhónál. Az alsó mélyen mi zavarunk.» A mi annyit tesz, hogy Góri bebarangolja velem az egész sik viz déli részét s a mit felferünk, azt én lövöm; a mi elmegy, azt társaim - nézik.

Most már délig magamra maradtam Górral s nincs egyéb dolgom, mint el nem tolni azt, a mit felzavar.

A mint a vízi utról kiérünk a sik vizek egyikére, a náderdő széléről ijedt sikogással, ügyetlenül csapkodva a vizet, emelkedik fel egy hókafejú szárcsa s hirtelen kapásból lötten szárnyaszegetten poccsan a vízbe. Rugdalódzva kering maga körül s azon iparkodik, hogy a víz alá bukván, hinárba rejtse magát. De már nincs hozzá ereje. Kibuggyan csőréen egy csepp vér, kinyújtja egyik czifra, hártyás lábát és hasát fordítja a felhős ég felé. Toklós társa se volt elég gyors a nád közé surrani, sorsát ez se kerülte ki. Most már megjön a vadászkedv; az első siker újabb vágyakat ébreszt, amire az is tüzel, hogy jobbról-balról erős puffogás hangját veri felénk a szél. Azoknak is akadt már valami. Hátha szebb zsákmány, mint az enyém? «Lesz-e récze, ibisz - Góri - vagy - ki sem igen merem mondani vágyamat - kócsag?» «Majd csak meglássuk» - hangzik a biztató válasz.

Dél felé a nagy szélben is kimerészkedtünk a mély tóra. Itt már nincs szélcsend; erősen verik a fodros hullámok gyenge csónakunk oldalát. Szél ellen fordulva, megcsapkodják orrát is, szinte tolnak vissza, mintha intenének: ne menj arra befelé, mély a víz, onnan a hinár közül nincs menekvés, ha felfordulsz. De merni kell, ha a kócsag-váltóhoz akarok jutni. Pedig hogyne akarnék.

A viziszárnyasok lassanként zavarogni kezdenek, noha a réczék a nagy szélben csak elvétve s messze lőtávolon kívül kelnek. Még csak négy begyes gácsér hever a csónak derekában. Egy-egy fekete kereszt, a gilisztacsőrű ibisz is megjelent fejünk felett s miután megpillantott, még hosszabbra nyújtja magát az óvatos szárnyas és gyors lendüléssel csap el mellettünk. Behuzódunk, befarolunk csónakunkkal az embermagasságu sás közé s jó lövőhelyet tördelvén szárain, zöld sátor alatt várom a jó szerencsét. Nem soká késett. Egy vigyázatlan ibisz - vagy, mint a balatonmelléki nép nevezi: vad póka - nagyon közel talált jönni buvóhelyünkhez, mert az egyiptomiak szent madarának e betelepedett, honosított rokona szempillantás alatt már szennyes, zöldes-barna selyem rongyként hullott le légi utjáról a vízbe. Csakhamar hasonló sors ért egy rótbarna réti héjját is, mely prédát keresvén, avagy talán az ibisz hullája által csalogatva, egy darabig ott kerengett, vijjogott fejünk felett.

De mi ez? Vállamon egyszerre gyenge érintést érzek. A csónak farában eddig csendesen pipázgató Góri érintett meg hátulról az evezővel. Nesztelenül hátra fordulok, csak szememmel kérdelem, mit akar, s aztán nyomban arrafelé nézek, a merre pipaszárával mutat.

Fejembe szaladt a vér, a hideg szélről meggémberedett tagjaimat jóleső meleg futotta át, reszketett kezemben a fegyver, izgatottan keresgéltem a ravaszt s majd kiléptem a csónakból attól az izgatón vonzó látványtól, a mi kínálkozott.

A sik viz tulsó feléről, a magas nád felett, vakító fehérségű folt lebeg a kéesszürkébe borult égbolt alján s lassan, de egyenesen felém közeledik. A fehér folt mindinkább alakot nyer. Már megkülönböztethetem a laza hófehér tollazattal fedett karcsu testet, a lassan evező, inkább lebegő szárnyakat, a szárnyak közé csuklott finoman hosszú nyakat s a szélben lengő becses disztollakat. Egy nagy kócsag, egy nemes madár, - vágyaim netovábbja, - jön, jön egyenesen felém. Nehezen, lassan röpül. Küzd dus tollazata a szél ellen, mely legerősebben éri a sik vizen. De egyszerre egyet gondol, alig negyven lépésnyire buvóhelyünktől, alacsonyan röpülve, balra fordul tőlünk és szélről védettebb szállóhelyet keres a magas náderdő szélén. Ezt az utolsó, kedvező pillanatot fel kell használnom, ha a következőben a náderdő mögött el nem akarom veszteni a szemem elől.

A türelmetlenség okozta vadászláz elmúlt, biztos kézzel megnyomom a ravaszt.

A nemes madár összekapja szárnyait, maga alá ejti összeroncsolt lábait, felemelkedik néhány másodperczig a magasba, ott lebeg egy pillanatra, mint fehér hab, aztán rohamos eséssel zuhan tulnan az áthatolhatatlan náderdőn, a sik vízre.

Egy nagy csobbanás hangját hozza felém a szél, a mely elfujta minden reménységemet is, hogy szép vadász-zsákmányomat megtalálhassam.

Fehér szűz vizililiom legyen hófehér szép madaram párnája, zöld levele szemfedője, simogató hullám ingó-ringó temetője.

De nem azért híjják csónakosomat Góri Ferencznek, hogy ily egykönnyen belenyugodjék ilyen disz kócsag-temetésbe.

Leteszi Góri az evezőt, lehuzza a csizmáit s térden felül gyürkőzve lép a hideg vízbe. Jobbra-balra szorgosan lába alá tördeli az erős növési idei nádat, otthagy egymagára s a letördelt nádszáron, mintegy eleven gyöpün, mindjobban behatol a náderdő rejtelmes mélyébe. Szememet a tört nádi utra szegezve, csak a nád tördelését hallom; hallgatom, mikor ér ki tulnan a sik vízre.

Félórai nehéz és veszedelmes vállalkozás után diadalmasan lóbálja előttem a megkeresett, remek példány nemes kócsagot. Erre a szép látványra bizony a nap is kisüthetett volna.

Eközben a szélverte hullámok messze elhajtották leshelyüinktől a vízszinen lebegő ibiszt és héjját, a melyeket kiemelvén a vízből, alig győztünk megtisztogatni a vérszopó pióczáktól.

- «Most már mehetünk, Ferencz, a halászgunyhóhoz.»

CZIMERES VAD.

A b-i rengeteg erdészházának tetején a teli hold ezüstös fénye játszik s az erdészlak tisztásának hamvaskék homálya mély feketébe vész a környező pagonyban. Az erdő sejtelmes csendjét egyetlen hang sem zavarja. A mélységes csendnek a hideg holdfényben fürdő tisztáson szinte visszhangja van. Az erdő mélyéből kiszabadult, éjjeli kósza útra indult lágy fuvalom végig csókolja a lombokat, melyek a szerelmes közeledéstől szemérmesen reszketnek, húzódoznak; mert hátha a hamis hold árnyékukban megrögzíti az éjjeli szeretkezést. Ezüstösen villog a bársonypihés esti pille a kis lak árnyékos oldalában, tétovázva imbolyog virágról-virágra, míg végre párja mellett repesve meglippen. Estike futja be a tornác oszlopait, szerelmes keblét kitarja és bódító illatával csalogatja magához a csapodár esti szellőt. Mámorító erdei illatokat hoz magával a lágy fuvalom, melyek szerelmesen vegyülnek az estike illatával. Az imbolygó lombok sötét árnyai ölelkeznek. Szeretkezik minden s az éj leple mindent eltakar.

Csak a kis erdészház látszik kihaltnak, míg körülötte az egész természet szerelemben éled. Pedig szerelemtől dobogó szív pihen az ezüstös föld alatt, az öreg uradalmi erdész egyetlen unokája: Mária. Hárman lakják a félreeső erdészházat: az öreg erdész, szemefénye Mária és Ferencz a vadőr. Együtt nőtt fel a jól őrzött erdei virággal. Talált gyermek. Az öreg erdész úgy szedte fel az erdő sűrűjében, a hol szívtelen anyja, valami szárazgallyat szedő szegény asszony, vagy szerelmében megejtett személy kegyetlenül elhagyta. Végtelen ragaszkodással, mélységes szenvedélyvel csüng Márián, kinek minden léptére vigyáz s hacsak teheti, miatta még kötelességszegővé is válik s hazaszökik a messzi vágásból, hogy Mária, az erdő szép virága, magában ne legyen. A szép Mária azonban oly mélységes irtózáttal viseltetik a vadőr iránt, a mily mélységes ennek izzó szenvedélye. De nagyapjának indokolatlan irtózásáról panaszkodni nem mer; mert akkor azt is be kellene vallania, hogy szerelmes kis szíve már nem szabad.

*

Az erdőre boruló mély kékségű égi mezőn ezüst bárányok vonulnak fel s a teltképi pásztor bújosdit játszik köztük. Hol egyik, hol másik mögé búvik. El-elsetétedik a tisztás; majd ismét előnti a kékezüstös fény. Az ezüst bárányok gypja lassanként mocskos szürke lesz és körbe fogják az égi mező örök pásztorát. Még csak egy ezüstöset pillant a kis erdei lakra s aztán mély árnyékká válik az ezüstös homály. A hold felhők mögé került.

Ferde vállú, púpos alak sompolyog elő az erdészlak udvarából; óvatosan, nesztelenül lépeget s meghúzodva megáll egy vén tölgy megett, melynek koronája a kis házra borul. Az emelet egyik ablaka nyitva, bent mécsnek félhomálya dereng s a nyitott ablakon szeliden sóhajt be az esti szellő: «Jer hamar, míg sötét van, mehetsz». Szerelmes suttogás hallatszik ki az ablakon: «Csak még egy csókot, kedvesem.» Elfojtott dühtől fájdalmasan torzúl el a tölgy mögött lapuló alak arcza, kidülledt szemekkel mered a nyitott ablakra, mely mögött a boldogság honol, míg a leselkedő szívében szerelem, gyűlölség és kárhozat egymással harcra kél.

Délczeg ifjú jelenik meg az ablakpárkányon; még egy szerelmes csókot int a szerelmes fészék felé s a vén kerítő tölgy ágába kapaszkodván, könnyü lendüléssel dobja magát a földre le. Egy percze még megáll; nem is sejt, hogy a tölgy mögött, kirántott éles vadászkés hegyében ezer halál. Még egy utolsó csókot dob az ablakból epedőn kihajló, szerelmes Mária felé, s aztán az éj leple alatt, óvatos léptekkel az erdő sűrűjében eltűnik. A tölgy mögül a leselkedő előkerül. Vadászkést szorongat jobbában, nyelét majdnem széttöri. Fogcsikorgatva mormogja: «Ez ő!» A hold most veti le terhes köpenyét, most búvik ki a felhők mögül és sápadt, hideg arcza még

sápadtabb, hidegebb, verejtékező arcra bámul, mely minden egyéb, csak boldog nem. Meg-
ijed az öreg pásztor; magára rántja ismét rongyos felhőköpenyét. A szerelem és kétségbeesés
házára az éjféli sötétsége borul.

Az esti pille a bokrok közt tétovázva imbolyog és új szerelmi légyottra vár.

*

A b-i uradalom ura, a fiatal Szarvaskeöy gróf, a hatalmas, olygarcha család utolsó férfi sarja
már hosszabb idő óta itthon van. Mintha a nagy világfi egyszerre beleszeretett volna ebbe a
félre eső, jobbára reneteg, vaddús erdőségekből álló birtokába; már hónapok óta vadászkas-
télyában időzik. Ma szarvashajtásra ment a b-i renetegbe. Czimeres vadat jelentett a vadőr.
Csak meghitt embere, az öreg erdész, Ferencz és egy másik vadőr kísérik. Szótlanul, szolgálai
alázatossággal követi az öreg, fiatal ura ruganyos lépteit, s el-elgyönyörködik a régi, hű cseléd
a daliás ifjúvá fejlődött «kis gróf»-ban, a kit maga előtt látott felnőni, a kit ő vezetett be bő
tapasztalásaival a vadászat nemes élvezeteibe. «Akár csak az apja, a megboldogult méltóságos
úr», mormogja deres bajusza alatt az öreg szolga, «az is így szerette az erdőt», s felújulnak
emlékeiben az együtt töltött, elmúlt szép idők. Boldog, hogy fiatal urának szolgálatára lehet.
«Méltóságos uram, engedje meg, itt előre megyek; hadd mutassam az utat, a hol a czimeres
szarvasbika a szálerdőből a völgybe váltani szokott». Előre megy az öreg. Léptei alatt alig
zörög a száraz alom az árnyas erdei úton; nesztelenül s még mindig szálegyenesen halad.
Nyomában az ifjú gróf s utána a két vadőr. Ferencz a kopókat vezeti. Alig bir a tüzesvérű,
nemes fajzattal, úgy húzzák-vonják maguk után, hogy néha neki kell feszíteni magát, mert
különben kitépnék kezéből a kötelet. Pedig úgy érzi, mintha a kötél szívéhez lenne erősítve, s
ez készülné kiszakadni.

A bükkös szálerdő nyomában irdatlan tölgyes ereszkedik a hűs völgybe le. Fiatal hajtások
verték ki az alját s minél mélyebbre szálltak le az erdő hajlatán, annál áthatolhatatlanabb,
sűrűbb szövevény állja útjukat. Százados falevéllal telt, mély szakadékokon, szeder indák szö-
vevényén és tisztások boróka bokrain kell magukat átküzdeni, hogy a czimeres vad váltóját
megközelíthessék. Az öreg erdő csendes, hűs félhomálya jól esik mindegyiküknek; talán van
is, a mit magukban hűtözni kell.

A nyirkos lehelletű völgy felett, a hegyoldalnak különvált gerinczén végre az öreg erdész
megáll. «Méltóságos uram, itt marad. Az agancsos itt, e gerinczen vált a völgy patakához le.
Ferencz társával és a kutyákkal a völgyön átmegyen s annak tulsó hajlatán ereszti el a két
kopót. Én itt maradok az aljban szolgálatjára.» Kezével int a gróf: «Minden úgy legyen öreg,
a hogy legjobbnak gondolod.»

Az ifjú és öreg egymáshoz puskalövésnyire magukra maradtak. Ferencz és a másik vadőr már
a völgy tulsó hajlatán kapaszkodik.

A néma csendet mi sem zavarja meg.

Egyszerre csak száz kutyától visszhangzik a völgy és reneteg. Ferencz eleresztette a kopókat.
Ott csahol elől a völgyben lent a tarka Diana, s rá a gerinczen túlhanról donogva felel a fekete
Pluto. Rohannak a kopók völgybe le, hegyre fel «Nyif-nyaf». «Au, au». Hol Diana, hol Pluto
beszél s rá hegy és völgy visszafelel, mintha a pokol összes kutyája hajtana Plutóval elől. Még
nincsenek nyomon, észrevenni csaholásukon. Eszeveszetten rohannak előre a visszhangos
erdőben. Csaholásuk a távolsággal csendesül.

*

A fiatal gróf a számára kijelölt helyen, sűrű bokrok között, vén tölgy háta mögött alkalmas
fedezetet keres. Hanyagul neki dül az óriásnak, ölbe veszi pompásmívű golyós fegyverét és
szivarkára gyújt. Mig a hajtás nem közeledik, bátran lehet; nem kell félnie, hogy a nemes vad

róla szelet kap. Finom hajlásu picziny bajusza alól apró füstkarikákat ereget. Elmosolyodik. Valakire gondolt, a kinek kedves képe a lenge füstkeretben pillanatra megjelent s aztán szerteszállt.

«Szegény kicsi virág, azt hiszi feleségül veszem. De nem; mily bohó gondolat. Nem! az nem lehet», s az apró füstkarikákat a bájos képpel együtt kezével szétveri. Az öreg erdész ott ül az aljban, a fiatal úr alatt. Ő is pipára gyújt. Bodor füstjéből rá is egy kedves, szende lányarcz nevet s a jó öreg boldogan susogja:

«Édes kis virágom, Máriám», s szinte fáj neki, hogy a könnyű füst oly hamar a szellő szárnyára kerül.

*

Hervadásnak indult már az erdő; lombjai közt túlnyomó a sárga s rozsdabarna szín. A tisztás füve már rőt avar. A hegyoldal mohos fekete szikláit még zöld takaró fedi, de a hamvaskék völgykatlan pázsitját már sárguló, aszott fűvek tarkítják. Minden kis szellőre a fákról aranyeső hull, az erdő talaját arany foltokkal hinti be a kósza napsugár. Nyirkos pára ül a mély völgyhajlat fenekén; a friss tavaszi zöldnek már híre-hamva sincs. Uralkodó szín a sárga és vörös. Száraz gallyak fedik a talajt s fürge gyikocskák már nem játszik a napsütötte sziklás oldalon. Rozsda fogta meg a nagy természetet. Az erdőt már megérintette az enyészet sorvasztó keze. Közel az elmulás, közelg az ősz. A természet még arany mezben ragyog, de ez már csak csalóka külszín, mert a levegőben már nincs meg a viruló tavasz bódító illata s a termékeny nyár éltető heve. A természet utolsó mezébe öltözött ravatala előtt. Szerelmes szíve már hűlni kezd, hideg és komor, mint utolsó dobbanás előtt.

A gróf és erdész elmélázva mozdulatlan vár, s minden neszre előrehajolva, óvatosan figyel.

Végre megmozdul az öreg. Minden legkisebb neszhez hozzászokott füle a völgy szájából, mintha valami hangot hallana. A hang mindinkább erősödik, s egy másik a gerinczről visszafelel. Pluto és Diana két nyomot keres. Ismét visszhangzik a völgy s dong az erdő.

«Itt volt, itt volt», dünnyög a gerinczen Pluto, az öreg.

«Hol van, hol van?» nyafog a völgyben a kíváncsi feleség.

Pluto az, a mely helyes nyomot keres, s csakhamar felkerül hozzá a szeles Diana is. Most már kettesben üzik a menekvő vadat s a csaholó, nyifogó kettes a biztos nyomot egy vonalnyira se hagyja el. A gerinczen mindkettő erre tart, hol a két vadász: ifjú és öreg lázas mámorban várja az erdő díszét, az erre váltó «*czimeres*»-t. A hangos csaholásra az ifjú gróf felett, a vén tölgy sárguló lombjai közül, megrepben az elült vadgalamb és suhogó szárnyakon menekülni akar. De egy öklömnyi útonálló csapódik utána a lombozat nyílása között, egy villogó szemű rozsdasárga-kabátos betyár, törpe sólyom s a szegény menekvő galamb egy szempillantás alatt vérző kebelével pihegve az ifjú vadász lábai elé hull.

«Szegény kis vadgalamb, megölt a gaz madár, s még csak utána se löhetek.»

Mozdulatlanul áll az ifjú s a hangos, közelgő csaholás elébe néz.

Alig hallhatón zörög a száraz falevél az erdő bozótos sűrűjében, egy suhanó árny óvatos léptei alatt.

A gerinczen is zörög a haraszt, az alom száraz ága ropog-recseg s néha egy-egy dobbanás hangját hozza errefelé a vadról fuvó szél. Mert nyilvánvaló, hogy nagy vad közelg s még neszt, szimatot a vággya-várókról nem fogott. Az ifjú gróf biztos lövésre készen áll, szeme lázasan ragyog s arczára a vadászmámor pirja ül.

Megzörren előtte a száradó falomb, két egyforma száraz ág emelkedik fölé: a nemes vad diszes czimere, s galycsörtetve robog a vén szarvasbika egyenesen a gróf felé. Az erdő mélyében az ifjú vadász megett száraz galy recsegve ropog. Az «erdő disze» megtoppan. Neszel valamit. Koronás fejét felemelve, nyakát megszegi s a nesz irányában szimatolni kezd. Lábát neki feszíti a földnek. Egy pillanatra megáll.

Az ifjú gróf a biztos fedezetből higgadtan céloz és lő.

Egy dörrenés s az erdő disze halálosan sebzetten térdére bukik.

Egy másik dörrenés, s a gróf szívéhez kapván, halálos sebbel térdre hűll.

Két *czimeres* vad esett.

*

Az öreg erdész levett kalappal, megrendülve áll fiatal grófja hűlő holtteteme előtt. Barázdás arczán könnyek futnak végig, remegő, tisztos ősz szakállába, melyet rég ideje annak, hogy könny nedvesített. Szólni nem tud, pedig mély hördülés fojtogatja torkát. Szólni? De kinek? A halott néma, többé semmi kérdésre nem felel.

Végre, valamit tenni kell. Kürtjébe fúj az öreg, hívja a vadőröket. S a kürt az ifjú vadász halála felett oly fájón, jajongva sír-zokog.

A jajongó kürt szavára először a szarvas nyomában rohanó kopók érkeznek meg s csakhamar futva jön a vadőr is. Bambán bámul hol a gróf, hol a szarvas tetemére. Nem érti, de nem is kérdi mi történt: gyilkosság-e vagy baleset? A kopók csaholni, nyöszörögni kezdenek holt ifjú uruk felett.

Ferencz nyomtalanul eltűnt, élő nem került.

Az öreg erdész egy óra alatt teljesen megtörött, tiz évet öregedett. De végre magához tér. Hajlós, szívós ágakból saraglyát kötöz s holt ifjú urát, a kinek ajkán még látszik a reáfagyott mosoly, gyengéden elhelyezi rajta, hogy az erdészlakba vigyék. Aztán megindul lassan a szomorú gyászmenet.

*

Öreg este lett, mire a gyászmenet az erdészházhoz ért.

A kis lak tetején a teli hold hideg ezüst fénye játszik, s a lak tisztásának hamvaskék homálya a környező pagony mély gyászfeketéjébe vész. Az erdő sejtelmes csendjébe csak egy csúf kuvik rikolt bele, s ennek a holt hideg fényben fürdő tisztáson most rémes visszhangja van.

Ma nem szeretkezik senki és semmi; az éj, a vén kerítő ma hűtlenül mindent feltakar.

Az öreg és a vadőr a tornác előtt letették a halottas saraglyát, s a nagyapó üdvözlésére örömpesze elősiető leánykának remegő hangon adja tudtára az öreg:

«Édes kis gyermekem, ne félj, meg ne ijedj. Nagy szerencsétlenség történt».

Mária ijedten körütekint: «Ferencz?» mert látja, hogy az együtt eltávozottak közül csak ő hiányzik.

«Nem ő, édes kis virágom - leemeli a tetemre borított vadászkabátot - ime nézd, szegény, volt jó urunk.»

A fehér ruhás leánynak gyökeret vernek lábai; csókra szomjas beszédes ajkán megfagy a mosoly; halálsápadtra vált bársonyos arczát szörnyű belső kín torzítja el; ragyogó szemében kialszik a fény; szerelmes kis szívébe kegyetlen kéz markol bele; mozdulatlan, mint a fájda-

lom fehér márvány szobra áll a halott oldalán; torkát fuldokló hangok szorongatják, míg végre összeomlik az élő szobor s a drága halottra borulván, megfagyott hangon, rémesen felsikolt:

«Én szerelmesem, mi lesz velem!?...»

Majd felugrik, réveteg szemével maga elé mered, megtántorodik s vérfagyasztó, örült kacagásba fúl.

*

A szegény megtörött agg erdész agyában egyszerre irtóztató világosság derül, s míg reszkető karjával összeroskadó Máriáját fogja fel, ökölbe szorított kezét, - miként villámsújtott vén tölgy csonka ágával mutat az égre fel, - reszketve emeli a bűnös és bűnhődött halott fölé s az alázatos hű szolga holt urára hörögve üvölti:

«*Czimeres* gazember!»

PICZI ÉS A TÖBBI NÉGY.

Ébred a ház, felnyitják a tornácajtót. Ismerős alak várja ezt már a küszöbön, a «korcs» Piczi. Ma rossz kedvvel, két ballábbal lépett ki az ágyból, és három lábon tipeg. Ez nála nem jó jel. Tegnap otthoncseppent a vadászatról, most ezt orrolja. Míg a gazda felkészült, ő a méhház háta mögött, a mogyoró-bokor alatt szerelmi találkán volt a kis vörös Kósza kutyussal. Olyan haragban volt az este, hogy a zsákmánnyal megrakott hajtógyereket meg se szagolta, mikor haza jöttek.

Döcögős testét keresztülveti a magas küszöbön s megáll a tornáczon, a ruhafogas alatt. Itt szokott száradni a gazda kiizzadt vadászuhanja. A ruha ma már nincs helyén. Gondolkozva áll egy darabig, aztán kitötyög a tornácajtón.

«Bizonyosan kikészülnek», gondolja magában. Végig sétál a ház előtt s a kertkerítés maklura tuskéje alatt kikeresi azt a jól ismert, kikapart utat, a hol titkon besurranhat a virágos kertbe, ha a kis rácsos ajtó zárva van. Bebújik. Zömök testét átszorítja a szűk nyíláson s vicsorít, a mint a túske a «kis haragos»-nak még tejes orrát megböki. Végre bent van a tilosban. De nem csak maga van. Nehány kendermagos tyúk már rég ott kaparász a virágágyakban. Piczi figyelni kezd; oda sandít; csonka farka megmered. Ez annak a jele, hogy most mindjárt «lesz nemulass». Aló, vessd el magad - mondtam úgy-e - már ott hajszolja ki a fogadatlan «kertészlegények»-et. «Kot-kot, kot-kot, kot-kot». Ahány tyúk és jércze, annyi felé szalad, de egy gyámoltalan csibe a tüskés labirynthusban megszorult és kétségbeesetten csipog. - A «dakszli ójtvány» pedig, mint a ki jól végezte dolgát, a háznak kerti oldalába kerül s pihegve, hosszan kilógó nyelvvel megül egy ablak alatt. Ott a gazdája hálószobája van. Bal fülét lelógatja, megrágott jobb fülét hegyezi is, nem is, úgy pislog a páratelt ablak felé. «Semmi nesz; hát ezek még alszanak?» Keservesen tutolni kezd; hosszan, elnyújtottan nyöszörög, mintha csak most jönne fel a hold, holott a nap aranyizzó korongja az égen már magasan lóg. Az ablak mögül erre a válasz nem is soká késik: «Kuss!» S ez a különben nem valami gyengéd kifejezés a szóló énekest egészen megnyugtató látszik. Vigyorog és farka izeg-mozog. «Még itthon van. Csak ezt akartam tudni.» A kertből azon az úton, a merre jött, ismét kioldalog, s az udvaron megáll. «Hm - morfondíroz magában - az éjjel esett; a szikkadó porondra még csak leheveredni se lehet.» Most nem látja senki, fel hát a lóczára, fel. De könnyebb ezt gondolni, mint megtenni. Először két lábra áll; éppen olyan magas, mint a lócza; aztán elébb bal, hátsó fájós lábát emeli fel, majd a jobbikat, de kétszer is lehempereg, míg végre felkerül. Kényelmesen elhelyezkedett ott, hol gazdája ülni szokott.

*

A cselédudvarból az istálló tájékáról sárga alak félve, alázatosan, az örök reszkető Billy pointer közelg. Farkát behúzza falmentén koczog; hosszant nyújtózkodik; görbitgeti, illegeti derekát; megrázza nagy fejét s a küszöb sarkánál leül. Piczi morog: «No, te hideglelős, te örökké fagyos, sietsz, vadászni akarsz?» Csak ez kellett Billynek, máris eleblábolni akar. Piczi a lóczáról leugrik s rákiált: «Itt maradsz!» A másik menne is, nem is, de a «görbelábú»-val kikezdeni, kész veszedelem. Fogvaczogva meglapul a falhoz, majdnem belebúvik s még nyöszörögni se mer. Remeg, mint a kocsonya és gyáván lehorgasztja fejét.

*

Ismét jön «valaki». Barna, bundás alak, bátran, nincs benne semmi félsz, fellépése biztos. Féloldalt üetve az udvar közepén megáll és lompos farkát barátságosan csóválja. Hol egyikre, hol másikra néz. Ez a pedigrés setter: Lord. «Négy» talpig gavallér; magasabb tanulmányokat végzett. Ma a gazda rendes vizslája ő. Hisz' ez ám a baja Piczinek, mert tegnap is a vadászat ő

nélküle Lorddal esett meg. Igaz, hogy Piczi már se lát, se hall és egyebet nem tesz, mint a vadász sarkában jár, s ha ez megáll, ő leül, de ősi jussát nem hagyja senkinek. Ez a határozott követelés a társaságban neki bizonyos tekintélyt ad.

Ő Lordsága barátságosan köszön: «Jó reggelt kutyák! Ki jön ki ma velem?» Piczi rá morog: «Kutya a nagyapád». «Paraszt!» a felelet rá. Billy, két veszekedő közt a harmadik örül, vihogni kezd; merészségén megijed s észrevétlenül elszelelni akar. Piczi, hogy mérgét kitöltse valakin, mivel ő Lordságával ma kikezdeni nem mer, neki ront a «hosszú fülűnek» s a lábikrájába harap. «Vau, vau.» Billy a tornácra menekül az ismert fogak elől. Igen «mély benyomást» tettek már rá. Azt se tudja fiú-e vagy lány s reszket, mint a nyárfalevél. «Hát még nekem, ki ugatni nem merek, nevetni se szabad?»

*

A patáliára valami nagy feketeség megmozdul az udvaron az orgonabokor alatt; négy lábra áll ez is, kitörüli az álmat szeméből, nagyot ásít, öleset nyújtózkodik, hogy horpasza szinte belapul a domboru has alatt s a társaságra mély basszussal rámorog: «Mit fenekedtek? Majd hegyibétek megyek. Komisz népség, még aludni se hagy.» Az öreg házörző Czigány se valami jó kedvvel ébredett; ennek megint szegény Billy issza meg a levét. Ijedtében máris kínosan vonyítani kezd és a tornácra az udvarra szalad. A finom Lord mindezekre megvetően mosolyog és az udvar közepén, a porondra könnyedén leheveredik. Az ajtóra figyel: «Még semmi nesz.» Czigány, ő Lordságához közeledik s teli hassal nagyokat fúj. Lord feltápáskodik s orrát fintorítva, más fekhelyet keres. «Micsoda illat, a bundás paraszt dögöt evett.»

Piczi elfeledkezik pillanatra méltóságáról s kíváncsian kérdi: «Hol?» «Kaparj kurta, neked is lesz», felel az illatos. Lord szellemeskedik: «A czimzés kissé sántikál épen úgy, mint maga a *korcs*, mert Piczi minden inkább, dakszli is, rattler is, csak kurta nem.» Billy erre megint egyet röhög, de csakhamar fájdalmas tutolásba kezd. Ő a bűnbak mindenütt. De Billyt most észre se veszik. A társaság közé jól célzott bomba esett. *Korcs!* Ez becsületbeli ügy. A mélyen sértett fél fogvicsoritva nekiszalad a sértőnek. Lord ügyesen véd, megtoppan, oldalt ugrik s Piczi vakon Czigány nyakába esik. Ez utána kap, s igen természetes, hogy azt a kényes hátulso ballábat fogja meg. Piczi visit, vonyít, Lord most már hegyőkbe megy; támadottból így lesz segéd. S mindezt a gyáva Billy mily mennyei élvezettel nézi. Sunyi módon a hempergő tömeghez sompolyog: «No ebből most én is kiveszem részemet.» Keresi, hol haraphat legkönnyebben egyiken-másikon. De mindhiába, nincs szerencséje; az egész gomoly nyakába szakad és egyszerre hat fogsor fenyegeti, hogy bőrén lyukat csinál. A nagy kavarodásra nyílik a konyhaajtó s egy rocska víz zúdul a neki tüzesedett vonyító, ugató quartetre. De Billyt akkorra már kutyául megtépázták.

Ez használt. A gombolyag szétszaladt. Mindegyik rázza magáról a vizet. Különösen Piczi nem szereti, hisz' elég már csak kiáltani is, hogy: «Vizet a Piczinek!» legédesebb álmából is felriad s a legsűrűbb bokor alá búvik.

Most hát szent a béke addig, míg ismét össze nem kapnak.

Leheverednek az udvarra.

Ismét nyílik a konyhaajtó; nagy tál savót tesznek ki, melybe kenyér van aprítva. Utczu, ki ér oda leghamarább! Első a «mostoha gyerek». De alighogy odaért, még bele se kóstolt, Lord máris ráijeszt: «Nem mész, te kötélrevaló!»

Billy előtt a kötelet nem tanácsos emlegetni, mert menten kileli a hideg. Rettenetes respektusa van minden kötél iránt. Nem csoda, mert vizsla karrierjének egy nyomorult kötél vetett végét. Mikor legelőször, mint tanuló kutya vezető-kötelet kapott a nyakába, hogy nagyon előre ne

szaladjon, rögvést kitörte a nyavalya, leült és imádsággal se lehetett helyéből kimozdítani. Mikor pedig a kötél ezért a hátára került, megfutott s egész nap elő nem dugta az orrát. Azóta csak saját szakállára vadászik. Kicsalja a mindenre vállalkozó Czigányt, felállítja a kukoriczátábla végébe s a kukoriczából neki hajtja egyenesen a nyulat. Aztán hűségesen megosztottnak rajta. De mindez titok, otthon mocczanni se mer; ha kötelet hall azonban, megszalad. A táltól most is visszavonult. Nem jó nagy úrral egy tálból enni. Lord egymagában falatozni kezd. Piczi nem mozdul, ő már előre jóllakott; neki teje külön, már korán kijárt. Czigány hozzászagol a tálhoz, Lorddal összemorog, belekóstol a savóba s otthagyja. «Pecsenye után csak nem eszem levest.» Bendője tele, megcsömörlött a hullott disznópecsenyétől.

Lord a savóban már csontot is talált. Megérdemli. A tegnapi foglyok csontja neki dukál. A ropogtatás Piczinynek gyanús; a «kis zsarnok» erre már felneszel s lassan ismét a tálhoz tötyög. De mire odaér, már csak savót talál. Belevicsorit a tálba és csalódottan visszavonulva, megül.

*

A pajtáskertből most kerül elő az «ötödik» alak: a kis vörös Kósza kutyus. Lompos farkát hizelgőn csóválva csúszik-mászik végig a gazdasági udvaron; míg ideér ötször is leül és farkával a földet verdesi. A jóllakott Lord kegyesen odakiált: «Csak kerülj beljebb te kócos, kis vörös!» Az agglegény Piczi elébe siet, véle titkon összesug s a tálnál neki udvariasan helyet csinál. A kis korcs kuvasz hálásan hizeleg s apró nyelvével alig mer belekóstolni az isteni nektárba. Hisz neki, míg éveken át kiverten, vadon, a rétet, mezőt bújta s a temető-árkában kapart vaczkot magának, ilyen leves soha nem jutott. Úgy látszik azonban, hogy Billyvel s Czigánynyal a titkos vadászatokról ismerős, mert mindkettő felé loppal sunyit. Piczi azonban hüen kitartván, ott áll háta mögött, s a mint a «kis éhes» a kutyának való étel után még élvezettel a száját is megnyalja, odasúg neki valamit s aztán csendesen besomfordálnak a pajtáskertbe.

Az engedelmes kis vörösnek nincs ellenvetése. Egy hangot se ejt. A hátramaradt társaság utánuk morog, a sunyi Billy magában nevet. Ő tudja mit.

*

Végre nyílik a lakóháznak eddig zárt ajtaja, a gazda puskával megjelen, füttyül s kiáltja: «Lord». Billynek eszébe jut a kötél, mint a gummilapta felpattan és farkát behúzáván, aló, vessd el magad, ész nélkül elnyargal.

*

Lord itt ugrál körülöttem; hol megtoppan, hol mint aczélrugó felveti magát. Vihog, nyihog, ugat; örömében majd megbomlik. Előre oldalog, meg visszajön, körülszaglássza ruhám, táskám, fegyverem, két lábra áll és csókolódzni akar. «Vissza, mars hátra!» Erre engedelmesen mögém kerül és pezsgő vérét hűtözi. De nem bír magával, megint oldalra kerül és farkával - hizelegve - lábszáramat veri. Megsimogatom okos buksi fejét s erre lecsillapul. Az öreg házörző Czigány elkísér a kapuig s utánunk kiált: «Jó mulatást!»

*

Piczi előkoczog s az udvaron meglepve néz körül: «Hát itt nincs senki?» Szaglászni kezd. «Alighanem ismét becsaptak, s nálam nélkül mentek el.» Fut ajtó elé, ablak alá, tutolni, nyöszörögni kezd. Egyszerre hirtelen megáll. «Megvan! Itt állt.» A nyomon szalad. «Erre ment, erre ment. Elment s engem itthon hagyott.»

TILALMAS IDŐBEN.

Van nekem egy régi vadászpajtásom, a ki előtt ugyan senki ne említse se a zöld kalapot, se augusztus 14-ét, különösen pedig hallgasson a zöld kalappal augusztus 14-én; mert nem állok jól érte, hogy - ha töltött fegyver van a kezében - menten belé nem lő.

Ominozus nap rá nézve augusztus 14-e. Vadász-kalendáriumában bizonyosan mint nagyon kritikus nap három csillaggal van megjelölve; a zöld kalap pedig - ha ugyan kissé valószínűtlennek is látszik - mégis vörös posztó, melytől vadul.

Czimborám, nevezzük őt «Kehrteuch»-nek, mert ha már nagyon felboszantották: ejnye a kerteikjárt! a legnagyobb káromkodása, nyári vadászöltözetének fontos és stilszerű kiegészítéseül új divatú, angol zöld vászon vadászkalapra à la Vilmos II. tett szert. Büszkén csapta a fejébe a remekbe készült madárijesztőt és szentül meg volt győződve, hogy izzadni alatta nem fog, valamint hogy senki sem fog hódításának ellentállni, még talán - a nyúlhölgyek se. Mert hogy eláruljam: a nyúl volt az én zöldfejűm legnagyobb gyengéje. A süldő nyúlpörkölt.

Augusztus elején, a mikor a gyenge fogolynak, fürjnek a tizenkettes serét is úntig elég, sőt a mitől még a jól kupában talált nyúlfi is bukفتtyet hány, az én Nimrodom máris gondosan tölti előre 10-es és 8-as seréttel a patronokat; mert hát neki sovány falat a szalonnában piros ropogósra sült fürj és a fogolyból se igen lehet nyúlpörköltet készíteni. Augusztus 15-ig, a nyúlvadászat kezdő napjáig, emberem már néhány száz gondosan töltött és pontosan számított patront őriz, készen a nagy háboruszkodásra. Biztos tapasztalás alapján állithatom azonban, hogy vadászterületén aug. 15-ig abban az arányban fogy a nyúl, a mily számban töltött patrona szaporodik. S így megesik, hogy augusztus 15-én sokszor még csak egy fia nyulat se látunk, holott a hónap elején még minden bokorból ugrott egy a mezőn.

Akárki mit beszél is, hiszik vagy nem hiszik: a nyúl biztosan tudja, mikor van augusztus 15-e, s mikor kell már irháját féltetni.

Nem egészen valószínűtlen azonban az se, hogy az aug. 15-i datumot, a nyúl életében e fontos forduló pontot, az érdekeltség azért tudja oly pontosan, mert 14-re következik, a mikor már a türelmetlen vadász csak úgy véletlenül, vagy a célzás kedvéért oda-oda pörkölt egy-egy süldőcskének. A 14-i nagy puffogatás után aztán nem csoda, ha 15-én menekül a puskaapor szagtól már előtte való nap megrémített tapsifüles.

De hát maradjunk csak aug. 14-nél, meg a zöld kalapnál.

Izgatottan várta már Kehrteuch barátunk aug. 15-ét, a mely napra meg is invitált egy kis nyúlvadászatra, s valahogyan tévedésbe ne essék a fontos datumot illetőleg, egy hét óta első dolga volt, a mint az ágyból kikelt, hogy a mellette lógó tömbkalendáriumból kitépje a tegnapot jelző számot. Egy kis csalafintasággal azonban rávettük a gazdaasszonyát, hogy a 13-át tépje le, úgy hogy az ipse 14-én reggel teljes lelki nyugalommal tépte le az aznapi datumot, s feltűnt szemei előtt az epedve várt 15-e.

Mi persze - másodmagammal - minden további meghívás nélkül már korán reggel beállítottunk, hogy annál inkább biztosak legyünk cselvetésünk sikerülte felől.

Barátunk már felkészülve várt; nyakában lógott egész hadi felszerelése: fegyver, kulacs, jól megtömött vadásztáska, melyről tizféle szerszám csilingelt s fejében ott viritott a híres zöld kalap. Alighogy betettük a lábunkat, idegesen kiáltott: «Szervusztok! Csak siessünk; mert az idő mulik. Hamar egy kis papramorgót s egy harapás pogácsát. Kint ebédelünk az erdőszélben, s aztán estére szívesen látlak egy kis nyúlpörköltre.» No - gondoltam magamban - annak ugyan te nem fogsz megörülni.

Barátom elemiben volt, egész úton ki nem fogyott vadászélményeinek előadásából. De hogy mennyi igazság volt bennük, azt abból is sejtem, hogy Piczi kutyám, a híres *dakszli ójtvány*, «a ki» utánunk tipegett, egyre vicsorított és prüszkölt a sok szótól.

Végre is kint voltunk a mezőn.

A hajtó gyerekeket nagy szakértelemmel rendezte el a kukoricza-tábla szélén. Piczi fülhegyezve, csodálkozással leült. «Te ide állsz. Te meg tiz lépéssel odébb mégy. Te meg amott állsz meg. Hé, te csámpás, ne menj beljebb, mig nem fütyülök. Azt a kerteikodat, ne mozogj, tüzes vaslapáton állsz? Urak, mi a tábla szélén megyünk, én kissé a tarlónak tartok oldalt, hogy arra se meneküljön nyúl. No, most indulj!» Háromszoros, éles fütytyel jelezte az indulást, s máris kézbe kapta fegyverét, mintha mindjárt lőnie kellene. Csakugyan a hajtó gyerekek nagy lármájától a kukoriczatábla végéből óvatosan menekült egy süldő. A mint kiért a tarlóra, megült. Két lábra állt s a zaj okát kutatandó, visszafüelt a kukoriczás felé. Nosza, kapom a puskámat, odapörkölok neki és - szándékosan - fényesen elhibázom. Zöld kalaposom se rest, úgy oda dörrent a lábrakapott nyúlfinak, hogy kettőt se rúgott utána a saltomortale-művész. «Vivát! Megvan! Fene rosszul lőttél, - ez nekem szólt - ez volt aztán a lövés.» Piczi már a nyúl bundáját cibálta, s a nap hőse olyat rugott feléje, hogy csak úgy hempergett belé a rattler-dakszli keresztezés. Fogvicsorgatva vonult félre, nagy nehezteléssel, mintha azt mondta volna, hogy: tán, bizony csak nem csináltat magának bundát a süldő bőréből.

A nagy zenebonára egymásután bukkantak ki a kukoriczából a hajtó gyerekek. S az első, a ki a nyúlhoz ért, mindjárt rá tette a koronát a tréfára: «Ajnye, ni nyúlat lőttek! Nagyságos úr kérem, hát szabad löni nyúlat?» «Bolond, hát mióta nem szabad 15-én.» «De ma még csak 14-e van.» Tabló. Barátunk kérdőleg nézett ránk. Mi már összemosolyogtunk, s mindjárt tudta hányadán áll. De úgy tett, mintha a tréfa neki is tetszene. A terminuson kívül esett zsákmányt nyakába akasztotta egy hajtó gyereknek és csak annyit mormogott a bajusza alá, hogy: «Az ördög bújt belétek! De azért mégis meglesz a nyúlpörkölt.»

Estélig róttuk a mezőt és rétet. Délelőtt a mezővel végeztünk, estefelé a rétre lyukadtunk ki. Több nyúl nem esett. Barátunk nehogy kísértetbe jöjjön, ha nyúl ugrott, vállára vetette puskáját s boszúságában fütyörészni kezdett. Fürj, fogoly azonban a bújá réten, ahol már Piczi vette át a vezető szerepet, szép számban esett. De csak nekünk; mert a mint a kis haragos a Stüsszi vadász elé került, bármi volt is előtte, leült, nem jelzett semmi vadat, legfeljebb csak haragját az oldalbarugas miatt. Hoho, Piczi nem feled egyhamar. Legkevésbé pedig olyantól, a kinek fusser hírének már nem egyszer előre haza vitte a mezőről, ha egymásután háromszor is hibázott.

Szegény nyúlvadászunknak alig lógott 5-6 fogoly aggatékon, s ezeket is balkézben hurcolta, hogy a mélyen lógó aggaték a járásban ne akadályozza. Így persze lövésben is gátolva volt, mert ha röpiült valami, előbb gondosan letette a zsákmányt. Dehogya adta volna át a hajtó gyerekeknek. Hát ha összekeverik a többivel. Mert az ő lőtt vadjai mind valami különlegességek. Órákig el tud beszélni minden lövéséről. «Nézzétek. Ez csak egyetlen szem srétet kapott. Ezt meg choke bored csővel olyan pontosan lőttem fejbe, hogy a fejét is elvitte a srét.» Lábra akasztotta a boldogtalan fejvesztett foglyot. «Ennek meg ni, milyen színes már a patkó a mellén. No, meg ez a tavalyi vén kakas se kutya.» Igaz, de olyan szívós, hogy kutyának való.

A nyulat azonban úgy látszik csak nem feledte, mert mindig oda-oda pislogott, a hol a gyerek vitte. Mintha bizonyos aggodalmak, sejtelmek, kényelmetlen előérzet bántaná. Talán azon is gondolkozott: hogy viteti majd haza, mikor azt se tudja, mikor s hol üti ide az orrát a portyázó csendőrös vagy fináncz. Biztos, hogy az országúton fog találkozni egyikkel vagy másikkal; mert az a különös rossz szokásuk, hogy aug. 15-e előtt mindig ott cseppennek, a hol tilalmas időben nyulat lőttek. Loppal széttekingetett a réten is, mert hát soh' se tudni, melyik határ-árokból bukkan fel a kakastoll. Látom, nagyon töprengett valamin. A nap lenyugodott s meg-

lehetősen szürkülni kezdett a berki réten. A zöld színek kezdtek egybefolyni. A virággal kihímzett, búja, világoszöld rét csak az imént még a lenyugvó naptól aranyba borult s nem volt más sötét folt rajta, mint egy-egy felette futó felhő suhanó árnyéka. Most már haragoszöld a fű, s lenge ködpára ül meg rajta. Haza is kéne tán már menni.

Barátom is egy gondolon volt velem, mert már se a kutya nem keresett, sem pedig a hajtó gyerekek nem mozogtak valami nagy buzgalommal. Minduntalan el-elmaradoztak. Kifáradtak az egész napi csetlés-botlásban, s már csak a czirpelő tücsök után bogarásztak, vagy egymás közt évdtek, hogy kinek van több zsákmánya.

Végre határozott. A nyúlás gyereket magához intette, átvette tőle a kétes értékű zsákmányt s aztán a vadhordó gyerekeket előre haza küldte mind.

«Nem bizom a nyúlat senkire, mert: hát ha baj lenne belőle. Majd oda rejtem a kis erdősélbe s érte küldöm a kocsist.» Úgy tett, a mint mondta. A cziczás szélében elvonuló határároknak van egy feltűnő alakú rekettyefűz bokra. A nyulat gondosan aláfektette, s mint a ki mindent a legjobban végzett, sietett vissza hozzánk.

Nagy sietésében egyszer csak brr! az árokparton felver egy gond nélkül fürdőző fogoly-csapatot. Barátunk se rest: brum, burumm! hatalmasan beledupláz a félhomályba. Az egész csapat egy szerencsétlent kivéven sértetlenül elsüvitett mellettünk. Egyet vaktában eltalált, de béllövést kapott, mert egy puskalövésnyinél messzebb már nem bírta a repülést. Kétségbeesetten verdeste szárnyával a levegőt, mind magasabbra emelkedett, hogy aztán annál mélyebbre essék. «Brávó, megvan.» «Meg-e, hol?» Barátunk ott, a hol áll, lerakja foglyait a fűbe és viritőzöld kalapját rájuk borítja, hogy így könnyebben megtalálja, s aztán megy a leesett foglyot megkeresni, a miben mi is segítettünk neki. Most vissza a letaposott nyomon a zöld kalaphoz.

Vissza ám, de hova? Hisz sürgés-forgása közben úgy össze-vissza járta a búja rétet, hogy ember legyen, a ki a nyomon eligazodjék. Már pedig a híres zöld kalapot a búja zöld fűben esti szürkületkor ugyan meg nem találja. Elkezdett körbejárni, mindig szűkebb-szűkebbre vonván a kört. «No mindjárt meglesz. Ott van ni.» Nagyot ugrik. Ott ám, egy vakandtúrás. Barátunk hajadon fővel is kezd izzadni a hűsülő berki levegőben. Mi biztatjuk, hogy csak keresse, majd addig lepihenünk az árokparton. Barátunk dühös kezd lenni, «kerteik»-ek röpködnek felénk, s talán - ha az elveszett foglyok és zöld kalap kezében vannak - még azokat is hozzánk röptené. Minden biztatásunkat újabb bosszantásnak veszi, de csak nem hagyja kint zsákmányát s falu csodájára hogyan menjen haza hajadon fővel.

Egy segíthetne csak: Piczi. Igen ám, de nem annak, a ki őt oldalbarugással tisztelte meg. Kezdi kérlelni a kutyát: «Piczi, da komm her, herrein sön. Gyere ide kutyus, apport sön. Keress szépen.» De Piczi behúzza farkát és sunyitva «Kehrteuch»-ot csinál. Eloldalog s hátam megett az árokparton megül. «Bestia», ordítja dühében izzadó pajtásunk s csak keres tovább. Piczi szaglászni kezd, felfedezi az elrejtett nyulat. Hopp, megvan! egy jó gondolat, a süldőcskét észrevétlenül a táskámba rejtem.

Hiába volt minden, dühös zöld kalaposomnak fogoly és kalap nélkül kellett hazatérni.

Mikor a rétről megindultunk, úgy rémlett, mintha a korcs valamit nagyon szorgolgtatott volna a letaposott fűben, alig néhány lépésnyire boszús barátunktól. A kópé alighanem rátalált a foglyokra, mert nagyon nevetősen vicsorgott hazafelé.

Úgy loptuk magunkat haza a kertek alatt, s egy hangot se lehetett harapófogóval se kihúzni az elszontyolodott nap hőséből. Végképen elkedvetlenedett. Hiába, a kalapot legfeljebb már csak holnap reggel kaphatja meg. Csak akkor derült fel arcza, a mikor előszólította kocsisát s kellő utasítással ellátván, leküldte a berekbe a nyúlért. «De a kabátod alá rejtse. Aztán Jancsi,

holnap lemégy kora reggel ismét a berekbe és ott a cziczás végében a fűben megkeresd az új kalapomat. Ott maradt a foglyokkal. Érted?» «Ühüm. Hát a nagyságos úrnak kalap nélkül tetszett haza jönni», röhögött a kocsis. De erre már aztán sietett is kifelé.

*

A vacsora-tálalással vártak, mert a kocsis még nem jött meg a nyúllal. Addig egy kis kártyázással ütöttük agyon az időt. Végre jelentkezett Jancsi, természetesen nyúl nélkül. «Rablók, zshiványok, ellopták», ordította barátunk. S bizonyára hozzá gondolta: hát akkor mért is drukoltam egész nap azért a szerencsétlen dögért?

Denique nyúlporkölt nélkül ültünk vacsorához. Miután azonban nem volt hiány más javakban, a házigazda derekasan befalatozott minden tál ételből. Csak kettőnket kínált hiába, mert nekünk mintha egészen elment volna az étvágyunk. Végén már belepirosodott a nagy jóllakástól. Az, az, a végén! A végén csattant az ostor. Egyszer csak szemét-száját eltátotta, lecsapta még az asztalkendőjét is és megeresztett egy pár ropogós «kerteik»-et.

A vacsora végén feltálalták a pompásan illatozó nyúlporköltet, a melyhez aztán mi ketten vendégek derekasan hozzáláttunk, s hiába kínálgattuk jóllakott házigazdánkat, a kinek mit volt mit tenni: most már jó képet kellett vágni a sikerült tréfához.

Mondanom se kell tán, hogy a süldőt azzal a titkos utasítással adtam át a konyhában, hogy vacsora végén találják s addig szó se essék róla, hogy megvan.

Hát a híres zöld kalap? No, azt is megtalálta másnap a kocsis foglyostól együtt, de az éjjeli eső egészen használhatatlan nyálkás tömeggé verte.

Azért hát nem jó lesz híres vadásztársunktól kérdezni, hogy: hol a zöld kalap?

ŐSZI EST A RÉTEN.

Lenyugvóban már a sápadózó őszi nap; sárgán izzó tányérja elérte a szürkés-kék hegyek felett uszó lila felhő szélét, melyet aranyos taréj körít. Mindinkább hosszabbodnak az árnyak. A bucsuzó nap óriási arányban festett sötét síkokban rögzíti a rét fáit, bokrait. Góliátnak is becsületére váló árnyékom puskalövésnyire nyulik el tőlem. Lord setterem bozontos silhouetteje őskori zsiráfé, s a fa, a mely alatt ülök, egy holdnyi területet árnyékol be.

Itt ülök a rét közepén terpeszkedő vén fűzfa mohos tövében s elmerengve pihenek vadászat után. A rét déli és északi határárkai partjain sudár nyárfák sorakoznak; keleten a régi égerfa-erdő ritkás maradványa: a berekfás vén fáit, nyugaton sűrű gyertyánfa erdőcske határolják, mely megfogyott nádasától nyerte a cziczás nevet.

Közelben nincs a réten más fa, mint a vén fűz. A mellette hosszan elfutó vizárok partján csak csenevész rokonok, törpe kosárfűzbokrok verődtek ki a nedves talajból. A vén fűzet uralja a rét egyedül. Nem közönséges parti fűz ez, melynek görcsös kopasz feje ostoba arcot vág, s dereka soha egyenesen nem áll, hanem tisztos berki fűz. Redves derekában kiégetett odu tátogat; a pásztorok vagy gulyások tüzzel égették ki sebét, melyet az idő vas foga mart oldalába. Tüzet raktak benne s ez pörkölte ki pudvás belét. Egyik főágát a vihar letörte. Nem birta el dus lombzatát. Végig fekszik a fa árnyékában s aranyozott körvonalai élesen válnak el az árnyék mély színétől. A hatalmas letört ágat alig néhány szilánk köti még a vén fához, s ez mégis élteti elszakadt tagját. Megosztja nedveit. Azért még maradt elég a vén fűzből, melynek földet seprő gazdag koronáján alig látszik a fogatkozás nyoma.

A rét még fürdik a napsugárban, mely végig csókolgatja a sárguló füvet, - de a vén fűz árnyékában már hűsül a lég s kezem önkéntelenül is kabátom gombjait keresi.

De nem bírok megválni vén barátomtól; nem tudom egyhamar elhagyni mozgó lombjait, a melyek pihenéseim közben annyit regélnek a jelen és elmúlt időkről. Úgy látom, Lord kutyám sem készül el innen egyhamar. Kényelembe helyezte magát, hosszant elnyújtózott a napon. Már csak ziháló horpasza s kilógó, rezgő nyelve mutatja, hogy él.

*

Valamikor nagyon régen, fűzem nem állott itt oly igen egyedül. De társai lassanként letörtek épp úgy, a mint most ő letörni, pusztulni készül. Az a néhány berekfa is, a mely ritkásan ott dülöng a beiszaposodott Ó-Zala partján, valamikor többedmagával mint sötét ős égerfa erdő borította a berki rétet, melynek altalaja ma, mint a mélyen vágott árok is mutatja, mindenféle egyforma, puha turfa, iszaposodott fatörmelék. A hajdani égerfa-erdőn túl, feneketlen mocsár közepette épült Zalaváráról, a berki ordasokról, őzekről, solymászó urnőkről s harczos vitézekről oly sokat tud mesélni nekem az én öreg berki regösöm, a mit - ilyen őszi alkonyattájt, erdőzugáskor, - mint cseperedő, lágy héju fűzfácska maga is esengve hallgatott napról-napra fogyó őseitől.

Most magára maradt az utolsó regös. De még nincs egészen egyedül, nincs elhagyatva; rendes vendégei a cziczás vadgalambjai s magam is naponként ellátogatok hozzá és tövébe heveredvén, merengve hallgatom, mit mesélnek lágyan simogató lombjai.

*

A rét színe folyton változik, a szerint, a mint a nap hol eltűnik a lilás felhő mögé s behuzza sugarait, hol pedig megszaggatja a felhőt és új színvegyüléket önt arany tányérjából a rétre. A felhő árnyéka mély kékre festi a rét szélén huzódó erdőt, pedig még csak az imént is mint vörös arany izzott. S a náddal szegélyezett berki cziczás gyertyánfái - melyek az elébb még

lilába játszottak - most zöldes bronz tűzben égnék. Minden nádszál egy-egy aranyvessző, arany buzogánnyal a végén. Az árokpart porhanyós fekete turfája is olyan, mint az aranyporzó, a melyben ezüst pénzekként csillognak-villognak a kivetett, törékeny, meszes csigahéjak. Az árok sekély vize a mély szurokfeketéből minden változás nélkül rezgő ezüst tükörré válik, a mint bele sóhajt a réten kóborló gyenge fuvallat s ha elsimult ezernyi ezer apró fodra, kéken mosolyog vissza a kék égre.

Az árnyak hol eltűnnek, hol hosszabbodnak. Szín mindenütt. De mennyi szín. Valóban a nap mind a hét színével dolgozik. S milyen színek. Mily széles ecsetvonások. Éles, erősen elváló határvonalak. Lehetetlen ragyogású világítások és mérhetetlen mélységű árnyékok. Igazán nagy művész vagy te aranyozó őszi nap. Kifogyhatatlanok s utánozhatatlanok isteni ecseted színei.

*

Semmi mozgás a réten, behordva már a sarju-széna, a boglyák helyét kiverte a lekaszált rét sötétebb zöldjétől élesen elváló friss fű hajtása. Csak a feles szénaboglyák maradtak még elszórtan kint s aranybronz halmokként domborulnak, mindinkább kisebbedvén a messze távolban. A széna-illatot erre hordja a réten végig sóhajtó szellő, s a száradó kakukkfű erős illatával vegyülve mámorossá tesz. Egyszerre úgy érzem, mintha nagyvilági hölgyből áradó erős illatok bódítanának el. Ez a rét tündérének részegítő illata. A rét tündére most csinál esti toiletetet. Illatosítja magát; várja szerelmesét: az esthajnal-csillagot. A fürj már nem ver. A fogoly már nem cserreg; a lekaszált rét nem nyújt menedéket. Másfelé keresik a gazost, vagy kint a szántáson fürdenek a porban. A néma csendet csak egy csapat vetési varju káromgása zavarja meg. Itt váltanak el a fűzfa felett. Egyik-másik elmaradoz, lelibben a rétre és szárnyait rendezgetve, méltóságosan lépeget.

«Kár! kár!» Bizony kár. Kár itthagyni ezt a gyönyörű rétet, de itt már nem lehet vacsorázni; megfogyott a bogár, kevés a szöcske. Nehézkesen fellökik magukat ismét a levegőbe s társaik után sietnek, a kik azóta már a vetésben lakomáznak. Van ott mag, kukacz, földi giliszta elég.

Kutyám kialudta magát, felállt. Megrázza magát, hogy nagy fülei jobbra-balra pofozzák. Nyújtózkodik. Neki feszíti két mellső lábát a földnek és görbitgeti, egyengeti derekát. Ide oldalog hozzám, hizelegve meglökdös okos, nagy fejével, mintha mondaná: no gazdám, nem mennénk? Jól van, jól, csak várjunk egy kicsit Lord; hát ha rajta veszt már egyszer a vén gonosz «vörösbundás»!

Elérteni látszik, a mit mondok, s leheveredik újból. De már el nem nyújtózkodik. Megtorpanva figyel a cziczás felé.

*

Most bukott le a nap végkép a kéklő hegyek mögé s ezzel a tájkép színe is egy szempillantás alatt megváltozott. A sötétebb színek kezdenek uralkodni; szaporodnak a kék árnyalatok s egész skálája keletkezik a szürkés ibolyaszínek. A rét elsötétedett s a határárok nyugodt vize, mint sima tükör, ezüstfehéren válik el a fekete partoktól. De az ég azurja még világít és felhőtlen mezejét nyugattól-keletig szántja végig a lement nap sugára. Olyan, mintha a keleti égen is napnyugta volna. Az őszi szokatlan nagy távlat összébb huzódik, a látóhatár szűkül, a föld ölelkezik az éggel. Lassanként besötétedik.

Egyet csobban mögöttem a határárok vize. «Háp, háp.» Most csapódott bele egy tőkekacsa s a mint oda pillantok, látom ott húz utána a gavallér is. Titkos légyotton vannak. A hápogás elhallgat, de hallom pocsogásukat az árok sása közt s úgy veszem észre, éppen nem szándékoznak ide csalni társaikat, a kik V alakban itt huznak el felettem. Valahol még tarló van közelben.

A cziczásban megszólal a vadgalamb; bűg, kaczag a gerle. Ki-kiröppen egy-egy, s erre kanyarodik a vén fűz felé, - tán itt szoktak éjjelezni, - de a mint észre vesznek, villámgyors, hangtalan lendüléssel sietnek a cziczás mélyébe vissza.

A határárok mentén, gázos partján nyúl baktat errefelé. Le-leül, meg felkel, hátsó lábaira áll s úgy neszel. Bizik a nagy csendben. Ismét megindul s nagyokat lódit magán. Lord fülelni kezd, szimatol; megérezte. De észrevett ám bennünket ő gyávasága is. Illa berek, neki a határároknak. Bizony egy kicsit elszámította magát, mert hallom, hogy belepottyant a sekély vízbe s úgy kapaszkodik a partra túlfelén. S aztán, aló, vesd el magad! talán meg sem áll hazáig. Csodálkozva néz rám a ledroppolt ő Lordsága: hát ez mi, el kellett ezt szalasztani, mikor úgy a puskacsőbe futott? No, no, hékás, ne tégy szemrehányást! Csak türelem. Gondolj a vörösbundásra: ma rókakomát várjuk.

Csendben vagyunk ismét s oly jól esik nekünk ez az andalító csend...

*

A zalavári kegyes apátság kolostorában megszólal az estharang. Előbb erősen bűg, majd egy verset vékonyan szól. Ez a halottak csengetyűje. Most gyűlnek össze zsolozsmára a barátok; szinte ide végig zsong a réten ájtatos énekük. A rét szélén, az uton pánczélos vitézek vonulnak haza, vagy talán éjjeli prédára sietnek az esti harangszóra. Ide hallatszik fegyverük zörgése, lovaik dobogása...

*

Hogy elszenderegtem ebben a nagy csendben.

Bizony csak a faluból hallatszik ide az «Ave Maria»-ra hívó harang szava; a terhes munkáról hazatérő napszámosok dalát kapkodja el, s hordja ide a rövid lélekzetű esti szellő és gépet szállítanak valahová.

Most már igazán hűvös kezd lenni a berekben. A vörösbundás jön, vagy nem jön, bizony Isten mindjárt haza megyek. Összeszedelőzködöm s hívom Lordot. Biz' annak már hűlt helye van mellettem; ő nem járt álmországban. De akkor nem is vette volna észre azt, a mi figyelmet most oly igen leköti.

Ott nyújtózkodik tőlem vagy husz lépésnyire. Óvatosan emelgetett lábakkal hosszat lépeget; egész teste egyébként merev s szemét le nem veszi egy mozgó alakról.

Ez az érdekes mozgó alak nem kevésbé óvatos. Hosszan elnyulva, hogy szinte bozontos zászlója a földet söpri, egy kis esti vadászatra nesztelenül lohol a mesgyén végig a cziczás felé. A hangos ligetecskéből elült fáczánkakas kakatolása hallatszik. Itt a vörösbundás, vén gonosz, a melyet mig kicsinyei voltak, egész nyáron oly hiába lestem. No, rókakoma, most az egyszer nem menekszel. Csak ne lennél lőtávolon kívül. De ha megmozdulok, megugrik a ravasz. Lordot ledroppolom. Erre menten hideglelést kap, hogy csak úgy reszket s foga vaczog bele. De meg se nyikkan. Persze, szeretne közelebb lenni a «vörös ördög»-höz, már pedig a távolság köztük mindinkább nő. Még nem vett észre. A «lompos farku» csusztában egy pihenőre tért zöldkányát riaszt fel a fűzfabokorról. «Krr, krr, cserr, cserr.» Rémülten menekül a «zöldkabátos». De rókakoma is megijedt; nagyot ugrik oldalt s ügetni kezd a cziczás felé.

No, most mindjárt vége, besurran a nádba, még csak bekeríteni se tudom. Brumm, brumm. Csaknem egyszerre pörköltem oda neki mind a két csővel. A mitől aztán kaptam először egy hatalmas poflevest, másodszor támadt körülöttem a hús berki levegőben olyan füstgomoly, hogy egyszerre köd előttem, köd utánam, csak annyit láttam még egy pillanatra, hogy az én vörösbundásom a levegőben bukfenczezik. Csakhogy megvan!

«Lord, apport schön!» Magam is utána sietek, oda, a hol a bukfenczhányást láttam. Majd kinézem a szememet a félhomályban; keresem a rókát itt, keresem ott, - de csak nincs sehol. No, Lord, szépen vagyunk. Ezt meg ne tudja senki. El ne árulj valahogy. Biz' a ravasz becsapott; megszökött; akárhogy, de elinalt. Lord mereven néz a nádas liget felé s egyelőre rám se hederít, de ebben a nemtörődömségben rejlik a legnagyobb szemrehányás. Arra ment, arra, én is azt hiszem. De akár kapott, akár nem, - édes kutyám - ma már meg nem keressük. Gyerünk haza. Beesteledett a faluban. Neki vágok a rétről kivezető töltésnek, mert már erősen harmatos a fü. Tücsökcziripelés s nagy unkok ümmögése közt mindinkább elmarad mögöttem a rét, melyen ködfátyolként ott uszik lövéseim füstje és lassanként kigyulnak a pásztortüzek.

A csend birodalmát birtokába vette az este.

Lord itt oldaloz mellettem. Most kitör belőle a méltó szemrehányás s végig-végig vág farkával a lábszáramon.

Még csak haragudni se merek.

ERDŐZUGÁS.

Mezei barangolásom után eltikkadva állok meg a szálerdő szélén.

A lehengetelt, lila-barna szántás tompa színét mély szegély-barázda választja el az erdő élénk zöld színeinek skálájától.

A puszta mező komor színe után egész lelkem felujul a remény zöld színének bűbajos hatása alatt. - Mielőtt megindulnék, még egyszer visszapillantok a szántásra. Más is járt ma erre. Az elsimitott szántás porhanyós felülete hűen beszámol minden látogatóról, mely az erdő felé vette útját. Lássuk csak a vendégkönyvet. Mit beszélnek a nyomok? Ott váltott a szántáson keresztül egy nyulfi; egyenesen az erdőbe vezetnek a nyomok. A másik tapsifüles pedig odabent bizonyosan megneszelt valamit, mert kikanyarodott a szántásra, egy pillanatra mintha megült volna, s azután a futó szeder tüskés labirintusa alatt ismét becsuszott az erdő mélyébe. Nem tudott megválni a hús völgyhajlatok ezer rejtekétől.

Magam is befelé készülök; testem-lelkem pihenésre vágyik.

Szekérut kanyarodik be az erdőbe. De már rég nem jártak rajta. Bejáratát néhány üres kalászos rozs őrzi, melynek magvát vihar hordta az erdőszélbe. A mély kerékvágás nyomát is helylyel-közzel kiverte már a fű s a messzefutó kóbor szederinda keresztülkuszott a begyepesedett uton. Favágók jártak rajta a télen, nem zörgött azóta erre kocsi. Egy poczakos pók is most szövi hálóját az uton keresztül. Földi szeder, tüskerózsa s galagonyabokor sűrű szövésű vénye megszükitte a járatlan utat, mely fölér smaragdzöld boltozatot vert a teremtető keze. Mélyen belátok az uton az erdő szívébe. Ugy vágyódom ennek az igaz, természetes, hamisítatlan szívnek közelébe jutni. De magam se a szekérutat választom. Nem bolygatom a pókot munkájában. Ott, a hol legközelebb érem, nekivágok az erdőnek. Szinte keresem, hogy ma testemet is megtépázza valami; talán ez elfeledtetni lelkem sebeit. Kuszált földi szederbokor állja el utamat. Az erdő határőre. Nekivágok. Nem ereszt.

Ha fejem fölött félrehajtom egy tüskés indáját, három is belekapaszkodik a lábam szárába. Megmarkolnám, hogy lefejtsem a tövis bilincset. Nem lehet. Minden tüskéjét fegyverbe szólitja. Felszisszenek. Megvérezett. Megverten visszavonulok s más, kevésbé őrzött pontot keresek, hol behatolhassak.

Itt piroslik egy csepp vér ujjam hegyén. Egy csepp. A véradó. Egy cseppel tehát már kevesebb lázong bennem. Egy cseppel már kevesebb tér vissza csordultig telt szívembe. De a tövis, a tövis nem ujjam hegyében, hanem szívemben maradt.

Vérbe borulva látom a veres fagyal bokrot is, a mely mellett végre bejutottam az erdőbe. Jobbra-balra óvatosan hajtom félre utamból a simogató ágakat s az erdőszélnek még virághimes pázsitja meglopja lépteim neszt. Most meg rezgő nyárfára kuszott vadkomló szívós karjai közé jutottam s a mint le akarom tépni a fáról, kétségbeesve kapaszkodik belé s a megijedt nyárfa nyomban hideglelést kap; aranyzöld lombozata ezüstösen reszket. Oda simul a fa karcsu derekához s úgy esd: «Nyárfám, ne hagyj. Ki ölel ezután tégedet?» Ismét én vagyok, a ki engedek. A komló és nyárfa históriája gondolkozóba ejt. Mintha ismerős volna nagyon.

Végre nincs, a ki többé feltartóztasson; a mesebeli túske kerítésen keresztülhatoltam Csipkerózsza birodalmába, s a fiatal bükkös szálerdő karcsu fáinak ritkás lombozata alatt mindinkább bemélyedek a nagy erdőbe. Fogy a világosság előttem.

Faóriások százados csendje s mint márványoszlopos gót templomban áhítatos hangulat környez, a melyben csak néha-néha hallatszik ütemes kopogás. «Kop, kop, kop.» Fekete

harkály, a templom sekrestyése kopogtat valahol. Vagy tán ez se, csak szívem kopogását hallom? A méltóságos fák alját vastagon teríti a száraz falevél, melynek rozsdabarna színét csak a borostyán mély zöldje enyhíti. A vizmosás fenekét nyirkos leveles tölti be. Dohos siri szag csapja meg orromat; mintha templom kriptájában járnék, mikor az alomba lépek. A fák magas koronája alatt hamvas félhomály dereng, míg kint a mezőn verőfényben fürdik minden. Ottkint meleg arannyal, itt bent kékeszöld, sötét hideg tónusokkal dolgozott a fenséges természet mesteri ecsetje. Kint, meleg napsugár; bent, hűvös homály. Éppen, mint jómagamnál. Testem lehült, de szívemnek már tovább hűlni nem lehet. Hát minek jöttem akkor ide! Még annyi napsugár sincs szívemben, hogy e hűs környezetben melegét érezhessem? Ki innen, ki e templomi áhitatos csendből az öreg erdő bükkös tisztására!

Ott dereng már a szálerdő tisztása. A mély, kék árnyalat ködös homályába a rezgő lombozat közt kíváncsian be-bebukkan már egy-egy pajkos napsugár s arany foltokat fest a levelesre. Játszanak, futkosnak, imbolyognak az aranyos foltok. Hol eltűnnek, hol megjönnek. Mindig jobban szaporodnak. Egy tenyérynyi nyíláson már az ég azurja is bemosolyog; olyan, mint ha szelid kék szem nézne be az erdőbe: ki busul ott bent? Ezt kérdi a fekete rigó is, mely a tisztás közelségét jelzi.

Megrebben valami fölöttem; a sudar fák koronája közt árnyék surran ki s a gótikus oszlopok alatt az árnyak is visszhangja van. Örvögalambot ijesztettem fel. A tisztásról bekiabál egy szarka: «Ki-ki, ki-ki.» Megyek, megyek, várj; de tudom, elugrálsz addig. Ritkulnak a fák; a be-besurranó napsugarakat elfogja az erdő nimfája s az arany szalmaszállal meg-megcsiklandoz. Aranyos lesz az erdő széle, s kékes, hosszú árnyakat vetnek befelé a mohos alomra a fák sudarai. A lombozat közt beszüremlett napsugarak a szívárvány hét színében ragyognak s színes opállá olvad fel a hamvas homály.

Még egy száraz ág reccsen léptem alatt s - kint vagyok a szálerdőből.

*

Enyhén emelkedő, lankás hegyoldalban állok. Ezt csak tudom, de nem látok semmit. Egy pillanatra a ragyogó nagy fénytől az erdő homályához szokott szememre fátyol borult. De csak egy pillanatra, hogy aztán annál többet lásson. Megszűnt, elmaradt mögöttem a kriptaszag. Ezer virág bódító illatát hordja felém a tisztás lágy fuvalma.

Itt vagyok a régi irtás bükkös tisztásán, az erdő szívében.

Nem nagy az egész tisztás, alig egy-két hold, enyhe emelkedésben ér tetőt. Ott mered az égnek az én kedves vén bükkfám; oda tartok. Ez az erdő szívének királya, tán a legvénebb óriás az óriások közt.

Nem egyedül van az irtáson; irdatlan időktől fogva környezik az erdő vénei. Olyan ez a hely, mint a vének tanácsa, melyben fent a tetőn trónol: «a bükk». A fák legnemesebb nemzetségei a fejedelmi tanácsban mind képviselve vannak. Alant a hajlásban komoran áll a koronáját vesztett király: «a tölgy». Mohlepte derekát üde borostyán futotta be, a viharban ennek sirja el panaszát, hogy e helyen az ő nemzetsége a legrégebb s hajdan az erdő őt uralta, míg a bükk csak fegyverszolga volt. Hangosan nem panaszkodik az elnyomatás miatt, csak néma sóhajba oldja fel a dicső mult emlékeit. A bükk közelében hatalmas, terebélyes «cserfa» terpeszkedik; a legfiatalabb a három között. A vének tanácsában legkevesebb szava van. Lombozata még a legfrissebb s barátságosan fogadja apró szárnyas vendégeit. Most is néhány rigó ugrándozik rajta; jól belakmározottan jöttek meg a közeli szőlőhegyből. Egy kicsit mintha be is csíptek volna. Ugyancsak becsületsértő kifejezésekkel illetik a falusi közigazgatás első személyét. Akkor se hallgatnak el, a mikor meglátnak; sőt mintha meg sem igen ijednének.

A «három királyok»-at alázatos szolganépség: gyertyán, nyír és topolyfák környezik - máshol mindegyik egy-egy kiskirály - s a tisztás lankás oldalában csenevész boróka meglapulva hódol a királynak fenyőillatával.

A vén király közvetlen közelében egy élete delén letört hatalmas tölgy csonka törzse mered. Élet nincs benne. Ruhája lefoslott. Hancsától meztelen dereka mint csontváz fehérlik. Szű ütött fel benne tanyát s a verőfényen, tövében zöld gyikocská játszadozik. Belseje pudvás üreg, melyből közeledtemre nesztelenül lebben ki egy álmából felvert vaksi erdei bagoly. Azt se tudja, hová menjen a nagy világosságban.

Egyet-kettőt kering a csonka törzs felett s aztán észre térvén, lomha szárnyalással az erdő sűrűjének tart. «Csak jöjj vissza, jöjj; nem bántalak, ne félj, hisz te véded bükkömet a pusztító egérnépségtől.»

Itt vagyok végre az «öreg király» előtt.

Lilakék harangvirágok állják utamat. Becsengetek. S odaomlom az erdő jelenlegi fejedelme lábaihoz. Messze nyuló gyökerei közt bársonysima mohos gyepe heveredem s nekidülök a hatalmas fatörzsnek. Ezüstszerű, márványeres derekát barnás csőfoltok tarkázzák s finom mohabárony védi a zord északi szél ellen. Égbenyuló ritkás lombkoronája közt magasan vesznek el faderéknak beillő görcsös ágai. Sima az egész fatörzs, nem mert közelíteni hozzá semmi élősd szolganép. Egyetlen vendége: a sas, nincs itthon; most én kérek szállást magasan boruló lombsátora alatt. A nap folyton aranyozza ékes koronáját s a ritkás lombzat közt reám az árnyékban is arany sugarak ömlenek. A levelek árnyéka játszik derekán.

Virágillat, ózondús levegő, gerlebugás, susogó lombok úgy elandalítanak.

*

Fent a tetőről a bükk alól belátom az egész tisztást, melyet, a vén, árnyas fák almos lombhatárát kivéve, egyenlő magas, buja zöld fű borít. Csak a vékony száru fakó perje emelkedik ki belőle és szerény szamóczalevelek bujkálnak alatta. A bokrok alján iszalag szivós indája kuszik s a völgy enyhe hajlatába torkoló vizmosás nyirkos oldalában napsütötte, lenge páfránycsalád honol. A tisztásról lelátok a völgybe, melynek sötétzöld pázsitját kigyózó gyalogut szeli át. Tulnan a völgyön a dombhát oldalában tarló és friss szántás váltakozik; szemben a tetőn a sudár jegenyék közül pedig kifehérlik a tanya házfala. Ezeken túl, messze-messze hamvas lilába vész a rét s csak egy keskeny, csillámló ezüst vonal - mint két szerelmes közé helyezett pallos - akadályozza, hogy ölelkezzék az ég mosolygó azurkékjével. Az ezüstvonal ott a látóhatár peremén: a Balaton. Aczélos ibolyaszinbe játszó rózsaszintaraju felhő terpeszkedik rajta. S a felhőgomoly, minél tovább nézem, annál jobban emelkedik. Gyenge szél támad. A tetőn álló bükk legelső, «ki» haragosan megrázza fejét: «Ki háborgat?»

A köszvényes tölgy felsóhajt: «Valamit érzek.» Rábólint a cserfa koronás feje: «Én is.» Az erdőszélben a rossz lelkiismeretű nyárfa ijedten megremeg. A büszke bükkről egy sárguló levél hull le s lassan libegve ölemben meglippen. Az öreg erdő felsóhajt s megcsóválja fejét: «Valami van készülöben.» Az örvösök és gerlek egymásután visszatérnek s leereszkednek az erdő sűrűjébe. A felhőgomoly mindinkább emelkedik s az előreszabadult viharfelhők fehéren tornyosulnak. A gyertyánfa haragoszöld színt ölt, s az erdő felére is mély kék árnyék borul. A felette vonuló felhő árnyéka hullámosan fut végig rajta. Vihar van készülöben. Megmozdul az erdő, bólogatnak a fák, reszketni kezd a Krisztust áruló nyárfa. Hol zöldet, hol fehéret mutat minden levele. Sápád, zöldül félelmében. Zizegés kél a lombok közt. Belesóhajt a szél a fűbe is, mely hullámosan lapul a földre. Visszasóhajt az erdő s egyszeribe hangos lesz mélye. Vihar van készülöben s itt bent, nálam, a természet háborgása közepette most minden zajongás csendesül. Megfog, megragad a természet kitörése; feledem saját bajomat.

A sivitó, füttyülő szélre az erdő zugással felel és haragjában színe minduntalan változik. Ezer színe támad a zöldnek. A mi most aranyzöld, egy szempillantás alatt ibolyazöldre változik. Mennyi szín, mennyi változás. Zug, zizeg, sóhajt, süvölt minden. A sudár fák egymásra hajladoznak; egymást támogatják és egyet sodornak lombjukon. Aranyeső támad, hullatják kora sárga levelüket. A völgy öle sötét és élesen válnak el mély színétől a megvilágított, imbolygó fák.

A tölgyre kuszott borostyán pedig - míg védőjének korhadt ága recseg-ropog - biztos védelemben, oly nyugodtan pihen.

Rohanva sietnek a fellegek; az ég azurja már alig-alig látszik egy-egy felhőfoszlány mögött; az erdő szívére is sötét árnyék borul.

Tompa moraj kél a rét felől; megzendül az ég. Egy árva pillangó bokorról-bokorra libegve menhelyet keres. Megült.

S az erdő királya, a bükk? Áll rendületlenül; csak fejét rázza haragosan és hullatja levelét. Aranyat könyezik. Vastag dereka oltalmat ad s én oly biztosnak érzem magamat alatta, mint sehol. Pedig dörög, s messze villámlik az ég, de a bükköt még a villám is kerüli. Bömböl az erdő, úgy visszhangoz minden dörrenést.

*

Az orkán kitombolta magát, a zivatar elvonult felettünk s már csak az erdő mögött morog. A völgyből nyirkos köd, pára száll s a megszaggatott, rohanó felhők mögül kikandikál az ég azurja. A tisztást előnti ismét a fény, aranyporral van a levegő tele és a távolodó zivatar mélykék fellegén a fejedelmi bükk koronája felett búbájós szivárvány iverg.

*

Szívemben is csak a kiengesztelés nyugodt érzése maradt.

A NAGY SZIKESEN.

Menekültem az emberek közül. Kint kóborlok a letarolt mezőn, a sivár avaron, kiégett tarlón, szikes parlagon s még messzebb iparkodom, ki a nagy szikesre: a magányban keresni «*az ember*»-t.

Minden diszétől teljesen megrabolt már a mező. Letörve a tengeri; csonka szára apró czövek-ként mered a dohánynak s a meddig a szem csak ellát, a mező legmagasabb növényzete a szikes legelő fele előttem futó szántás és tarló mesgyéjének kiégett, zörgő fűvében sorfalat álló napraforgók. Busan lehajtott fejjel, elhagyatottan állanak, szinte esdekelnék egy-egy virágjukon megpihenő madárka vagy bogár után. Rostos, szivós, öles száruk annyifelé dől, mered, görbed, ahányan vannak. Egyik egyenesen felszalad az égnek, a másik majd hasravágódik, a harmadik hétrét görnyed. Mások összedugják bólogató nagy fejüket, mintha fodros, főkötös nénikék sugdosnának egymásnak. Taligakerék-nagyságu tányérvirágjukat ezernyi mag sulya huzza a föld felé. Hiába iparkodnak, erőlködnek az éltető és érlelő nap felé fordulni, sárga, fodros, nagy fejük mind a földre bámul. Az birja el legkevésbé a fejét, a melyiknek a szára legmagasabbra iparkodott. Csakhogy a napraforgók stréberjeinek a feje nem üres, hanem érett magtól sulyos.

Tikkasztó a hőség; nyomasztó csend honol a mezőn. De a csendet keresem. Inkább még letérek a lelegelt és a nap izzó sugaraitól ropogóssá pörkölt tarlóról is, hogy még a lépteim alatt recsegő, száraz szalmatorzsa zaja se zavarja a fenséges csendet. S most itt bukdácsolok a nehéz szántás alig porhanyó, kemény rögei közt.

A mezőig a civilizáció ölen, a falu vert útján jöttem; most a paraszti földeken bandukolok, hogy majdan megpihenjek a fenséges vad pusztaság, a «nagy szikes» magányában. Sietek a mesterkelt és mesterséges világból a természet igaz mivoltába.

Előttem siet egy megzavart nyul is. A civilizáció tehát ezt még a paraszti földön se hagyja nyugodni. Ijedten veti fel magát a barázdába vaczkolt fekhelyéből s fehér tükrét mutatva, hátracsapott füllel fut ki a világból. Ha oda nem pillantok, neszét se hallanám. Messze ugrott. Az irháját féltő «örök gyáva» rég megpillanthatott már a fedezetlen mezőn; nem is dörrentek utána, ugyis hiába volna. De meg minek is volna ezt a fenséges csendet hiábavaló puffogatással megzavarni.

Az önkéntelenül lekapott fegyvert minden izgalom nélkül vetem a vállamra.

Bandukolok tovább.

A barázdában iramodó nyul fürdőző fogolycsapatot ver fel, a mely felrezzennén, nagy félkörívben, zugva kanyarodik mögém. Rémülten csapódik le a falka. «Pusztai betyár»-ok lesnek rájuk, három vércse kovályog, vijjog felettük. Nem mennek messze otthonuktól; ott futnak a mesgyén végig. Látom, meg-megállnak s figyelve nyujtogatják ki fejüket az aszott gazból.

A nyulmama kivételesen mintha hütlen lenne vaczkához. Egypárszor fülelni leült ugyan, de csak megint felvetette magát s a szántás széle felé tart. De nemhogy kisebbednék a távolság miatt; sőt mikor a szántás szélén megül, a mező enyhe domborulása következtében iromba nagynak rajzolódik le az enyhén kék égboltra. Olyan, mintha a látóhatár peremén guggolna.

Csalóka a puszta távlata.

Tul a szántáson, tul a mezőn már látszik a nagy, szikes legelő, ide már ki nem merészkedik ő kelme sem. Behuzódik a mesgyébe s derékszög alatt kanyarodik vissza. Előbb-utóbb bizonyára visszatér vaczkába, mert hüebb otthonához, mint a kujtorgó kani.

A barázdában botorkálván, ott találok a felvert fogolycsapatnak tollas fürdőhelyét a kikotort szántás fekete porában. Közeledtemre a szomszéd tarlóról cserregve röppen fel a csapat után futó hátramaradt kakas s félivre görbitett, mozdulatlan szárnyakkal vágódik el mellettem társai után.

Ismét magamra maradtam. A szántás barázdája elfogyott.

Előttem a «nagy szikes».

Vörhenyes-sárgára pörkölt, rőt avarját a szeptemberi izzó nap lángsugara paskolja végig, mintha azon iparkodnék, hogy teljesen kiégesse azt a kis füvet is, a mit a nyári szárazság a sovány, szikes talajon még meghagyott.

Olvadt aranyban fürdik az egész legelő s fénylő, ezüst lemezekként villognak a kopár, szikes területek.

Zöld színárnyalatnak hire-hamva sincs.

Itt állok a csend kellő közepében, fölém boruló azurkék égboltozat alatt s kéjesen fürdöm az arany színű levegőben.

Telhetetlen vagyok; szinte sóváran, mohón nyelem a napsugarakat. Nekem süt itt most csak a nap. Nekem nevet az ég meleg, kék színével. Nekem és értem van e csend, hogy meghalljam szívem dobbanását, hogy megtaláljam «*az embert*». A telhetetlen, az omnivorans embert, a ki még a magányt, a csendet, a pusztaságot is csömlésig tudja élvezni. Így veszi birtokába a csend birodalmát az *Én*. Itt nincs *Te* és *Ő*. Csak egy személy van, a világtól elszakadt, magára talált *Én*. S milyen büszke ez az *Én*! Még kalapot is emel magának s diadalmasan hordozza körül szemeit a beláthatatlan rónaságon. Nem akarja hinni se, hogy az izzasztó nap parancsolt rá, hogy a verejtéktől gyöngyöző homlokáról kalapját alázatosan leemelje. Nem! Itt nem parancsol neki senki és semmi! Hátat fordít a világnak és egybefont karokkal büszkén egyenesedik ki: «Itt, a kerek pusztaságon én vagyok *az ember*». S a mindenség e porszemének a nagy természet hódolni látszik.

Lágy fuvalom kél a szikes pusztaságon. Ott, hol a kiaszott parlag arany sárga széle csak az imént még a mosolygó ég azurkékjével csókolódzott, kies liget övezte, gémeskutas, fehér tanya képét tükrözi vissza egy ezüstösen reszkető tó vize. Hallani véli a barátságos kis tanya tündér szüzenek csábosan csengő hangját: «Ember, légy üdvözölve, rád várok.» Az ember megmozdul; a csábos kép megragadja s karjait kiterjesztve, vágyakozással önkéntelenül is előre lép: «Jövök.»

De a játszi szellő ezer hunczut koboldja egy szempillantás alatt szertefujja a levegővel festett csalóka *délibábot*. No, te hatalmas *Én*, ugye, most már a pusztában is hamar megtaláltad ismét «*az ember*»-t. Az embert, a ki mindenütt, - a pusztában is csalódik.

*

De az elmosódott délibáb gémeskutja még azután is ott motoszkált a fejemben. A tikkasztó hőségben izzó szikesen hatalmasan megszomjaztam. A gégém olyan, mintha tüzes levegőt nyeltem volna, szájam széle pedig kicserepesedett. Bizony jó lesz az elbizakodott, hatalmas «ember»-nek egy ital vizecske után nézni.

Ott tulnan, jó kis félórányira ide, a hol állok, szokott a gémeskut körül delelni a nyáj, - tartsunk arrafelé. Nekivágok hát a «nagy szikes»-nek.

Bizony, ez nem a paradicsom kertje. Ezer drótostót se tudná összedrótózni, úgy össze-vissza repedezett a száraz nyárban. Meglátszik, hogy egy csepp eső sem esett. Olyan repedések tátognak keresztül-kasul, hogy a lábam is majd beléjük szorul. Árva szöcskék ütügetik ki fejüket, de bizony csak jobb az árnyékba, a repedés hűsége huzódni, minthogy a nap lepörkölje tapogató, kaczkias bajuszukat. Pázsitról az egész «nagy szikes»-en szó sincs. A minek rendes körülmények között fünek kellene lenni, most csak aszott, kiégett avar, a melyet nagy foltokban fehéren tarkáz a kiverődő sziksó. Olyan száraz minden, hogy szinte porzik lábam nyomában. Előttem pedig boszorkányszél tánczol s porforgatagában a mezőről idekergetett száraz tengeri-levelek üzik, hajtják egymást.

Kezdek ismerkedni a puszta szellemeivel. A délibáb tündére után a puszta boszorkánya. Nincs szerencsém náluk. Az megcsalt, emez pedig szemem-szájam egyszerre úgy telehordta a forgószél porával, hogy hátra kell fordulnom, hogy lélekzethez jussak. Szinte kanalizálni lehetne a felkavart meleg porban. A hirtelen támadt szélben tovább kergetőznek előttem a száraz kukoricza-levelek s mindjobban távolodnak az elfogyott mező határától. Por előttem, por utánam. - Kezdem unni a mulatságot. A boszorkányszélben mintha megcsömörlöttem volna a puszta rideg élvezeteitől.

Ismét megtaláltam «az ember»-t, a ki mindig elégedetlen.

*

Szaporán szedegetem lábaimat, mert a messzetávolban terpeszkedő ösztövért kutágas csak nem akar közeledni. Amint így sietek, messze lőtávolon kívül, a határczövekről ott repül fel előttem egy kopott gunyáju parlagi sas, melyet aligha - mint engem - a csendben elmélkedés vonzott ide a «nagy szikes»-re. Másért gubbaszkodott az ott, a puszta legkiemelkedőbb leshelyén. Több mint bizonyos, hogy azt a néhány bibiczet leste, a mely - «a vén betyár» felrebbenése után - a szikesről felkerekedett s most, mintegy védelmet keresve, itt kereng jajongva körülöttem. Sorban, egymásután elibém lendülnek a pusztában is szalonképes fehér mellényű, bohókás madarak s mindegyik negédesen bemutatja magát: «bibicz, bibicz, bibicz».

A parlagi sas már a felhők alját surolja s kiterjesztett, mozdulatlan szárnyakon uszva a légben, nagy köröket ír le lassu lendüléssel.

Csakhamar elhagyom a játszadozó bibiczeket is. Feledék sast, boszorkányszelet, délibábot s kerget a szomjuság a gémeskut felé. Igen gyanusnak látszik, hogy kutostora oly mélyen nyul a kutba, hogy a gém szinte görnyed bele. No, ide alighanem hiába jöttem. Itt nem itattak ma s a pásztor, a ki a kut mellett kukoriczaszárból tákolt gunyhójában oly nemtörődömséggel gunnyaszt, alighanem csak megszokásból vagy a gunyhó árnyékáért, itatás után jött ide. A tikkasztó hőségben is butául összebujt birkák mintha csudálkozva néznének, hogy: mit is keres ez a «másik» itt?

Most már két *ember* van a pusztaságban; lássuk csak, hogy segít egyik a másikon.

A gunyhóban szürön heverő, faragcsáló pásztornak elébb nekem rontó, lompos kuvaszával végzek, aztán barátságosan ráköszöntök:

«Adjon Isten!»

«Fogadj Isten!»

«Van-e víz a kutban?»

«Van.» Csak így kurtán.

«Iható?»

«Nem.» No, ez se valami hosszú felelet, de biztos. Kuttyája kérdés nélkül is sokkal hangosabb volt. Talán csak lesz azonban iható vize egyiknek a közül a két kut közül, a melyek ott ágaskodnak a «nagy szikes» szélén. Arrafelé mintha szántás után delelő ökröket látnék.

Pásztorom rám se hederít, fel se pislant faragcsálásából. Ez is megtalálta a nagy *Ént*. Úgy látom, mintha vélem végzett volna. De én nem tágitok. Továbbcsavarintok egyet a harapófogón, talán csak kistrófólok belőle egy barátságos, biztató feleletet.

«Hát abban a másikban van-e?»

«Van.»

«Iható?»

«Iható.»

«Köszönöm, bátya, menjünk oda.»

«De nincs veder rajt’.»

«No, hogy az ördög bujjék a kelmed nagy kedvességébe; mindezt egy szuszra is elmondhatta volna.» A harmadik kutról már kérdezni se mertem a szófukar embert, de nem is bánta egy cseppet sem.

Nyakamba vettem ismét a pusztát s míg a harmadik kutig róttam az avart, ráértem azon gondolkodni, hogy kettőnk közül melyikünk is szereti hát jobban a magányt s melyikünk találta meg «az igazi ember»-t, - a ki mindenütt önző.